

Et lille lys i mørket. Opdatering 2015 på Vibeforår i landbrugslandet.

Vibeteenager. Foto: Tom Willestofte

Indhold

Et lille lys i mørket. Opdatering 2015.2

Lidt om min undersøgelse. 3

Ankomst til landbrugslandet. 4

Vibeforåret 2015. 5

Vibemarkernes afgrøder. 7

Vejrforhold. 7

Ynglesucces 2015. 7

Folkekær, men fordrevet. 9

Manual til flere Viber på marken. 12

Et skridt frem...13

Og to tilbage. 14

Årets sammenligning. 15

Engviber og Markviber. 15

Og...Skovviber! 17

De andre fugle i landbrugslandet 17

Landbrugsfuglene18

De hyppigste arter 19

De almindeligste arter 20

Sanglærken som eksempel 22

Levende hegn bliver døde hække 23

Sammenligning 2014 og 2015 24

Konklusioner 26

Tak 27

Kilder 27

Appendix 27- 31

Et lille lys i mørket har jeg kaldt 2015-afrapporteringen af "Vibeforår i landbrugslandet". Det skyldes, at der med årets resultat i mit sydfynske referenceområde ses en opbremsning af bestandsnedgangen i antallet af ynglepar. Ganske vist på det lave niveau, der er en realitet efter flere års tilbagegang. Desuden peger jeg på flere positive initiativer, der i løbet af 2015 blev sat i værk. De initiativer, der på sigt yderligere vil forringe forholdene for vores nødlidende Vibebestand, var dog langt i overtal. Mit "Vibeprojekt" omhandler ud over Viben desuden de øvrige fuglearter i landbrugslandet, og jeg forsøger på mange måder at nærme mig et øjebliksbillede over, hvilke fugle, der er de mest udbredte og almindelige derude. Kort sagt et talmæssigt funderet overblik over tendenser og udbredelse af de højtelskede fugle i bondelandet, herunder Sanglærken. Folkekære arter, som mange af os er vokset op med, men som i dag fordrives fra marker og markomgivelser og som tildeles en stedmoderlig omsorg på trods af deres vidt udbredte forekomst på mere end 60 % af det danske land.

Danmark er et af verdens mest intensivt dyrkede lande, derfor påhviler der os en skærpet pligt til at sørge for at bremse den massive tilbagegang, de fleste af vores landbrugsfugle de sidste 40 år har oplevet. Vi må skride til handling førend lærkesangen, stærrefløjtet og Vibens sangflugt forstummer. Det er ved at ske!

Et lille lys i mørket. Opdatering 2015 på Vibeforår i landbrugslandet.

Det blev et forår, hvor nedgangen i antallet af Vibepar blev opbremsset, samtidig med, at Viberne "gjorde som de skulle". De 7 registrerede Vibepar fik alle klækket unger og det blev der flere flyvefærdige unger ud af end tidligere. Da forholdene ude i felten med nye iagttagelsesposter samtidig blev forbedret, har det været et tilfredsstillende og motiverende Vibeforår med samlet set langt flere Vibeiaagttagelser end tidligere. Kort sagt: Et lille lys i mørket.

Mit selvbestaltede amatørprojekt med at følge Viberne i et landbrugsområde vest for Svendborg blev påbegyndt for 5 sæsoner siden. Et rektangulært område på ca. 1400 ha blev udvalgt og defineret ud fra de 6 marker, der i 2011 rummede ynglende Viber. De omgivende marker stod Vibetomme. Siden har jeg fortsat mine undersøgelser over antallet af ynglende Viber i området hvert forår i ynglesæsonen (månederne marts til og med juni). Endda med stadig stigende frekvens og detaljeringsgrad, men med nedslående resultat: Bestanden af Vibepar er faldet dramatisk. Viberne flytter ganske vist lidt rundt mellem markerne efter afgrøder og driftsforhold, men det kan ikke skjule en konstant nedgang og et stadig dårligere yngleforsløb. Indtil i år, altså. Derfor kalder jeg min 2015 afrapportering for Et lille lys i mørket.

Her ses i den store røde ramme mit undersøgelsesområde vest for Svendborg. Området består overvejende af dyrkede marker. Der er lidt bebyggelse langs veje, i Svendborgbydelen Rantzausminde og i de små landsbyer Skovsbo og Egense. Et ortofoto med markblokkene og obspunkterne ses næste side. ©Geofyn.

Lidt om min undersøgelse.

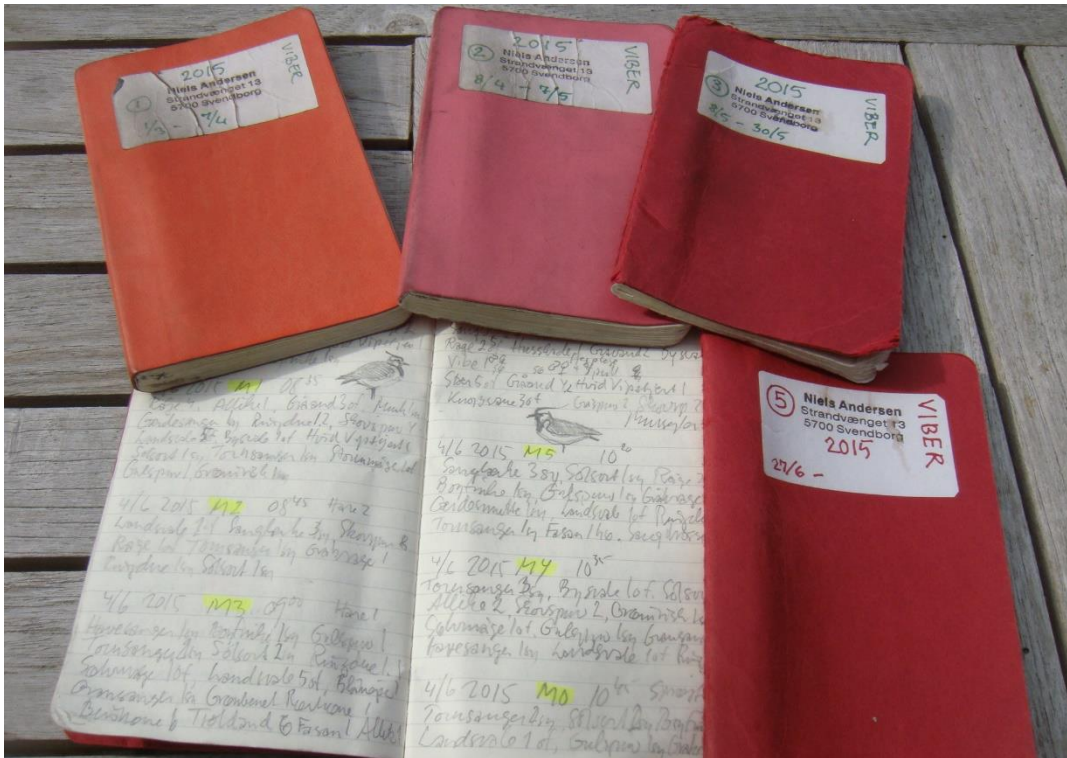
Viben, de andre fugle og landbrugsdriften er de tre vigtigste emner i mit selvbestaldede amatørprojekt, der nu er forløbet over 5 sæsoner. Undersøgelsen er konstant vokset i omfang. Fra første års 18 ynglesæsonbesøg ved 6 markblokke, til dette års mere end 110 ynglesæsonbesøg ved nu 10 markblokke.

Smilende sydfynsk landbrugsland. De 10 markblokke er markeret med hvid stiplede linje. De i alt 33 daglige obspunkter er markeret med rød prik. ©Geofyn 2014.

Ud over de daglige registreringer i månederne marts, april, maj og juni af Viber (og øvrige forekommende fugle) med notesbog, kikkert og teleskop, færdes jeg jævnligt i området for at følge med i den landbrugsdrift, som er så afgørende for Vibernes fordeling og de øvrige fugles forekomst i landbrugslandet, illustreret ved nedenstående skema.

Måned	Aktivitet	Viber	Landbrugsdrift
Januar	Næsten daglig cykeltur med kikkert rundt i hele området.	Evt. forårsankomst i hele området eftersøges. Noteres.	Drift noteres. Hver måned måles afgrødehøjde, fotodokumenteres.
Februar			
Marts	Daglig cykeltur og notesblok, kikkert og teleskop. Stop og obs ved 33 obspunkter, hvor alle arter noteres i notesbog.	Viberne optælles dagligt i markblokkene. Der noteres adfærd. Rugende fugle stedfæstes og ungekuld registreres.	Der måles afgrødehøjde en gang om ugen. Drift i markblokkene noteres og fotodokumenteres.
April			
Maj			
Juni			
Juli	Næsten daglig cykeltur med kikkert og notesblok med stop ved de enkelte markblokke. Der noteres iagttagede specielle hændelser ude omkring i hele undersøgelsesområdet.	Der følges op på evt. ungekuld hvis de er til stede. Træk, fødesøgnings- og rastforhold noteres, herunder eftersøges og optælles på eventuelle fourageringspladser i området og landbrugslandet idet hele taget.	Høsten følges og al aktivitet på marken noteres ind i skema. Fotodokumenteres. Jordbehandling og såning af næste års afgrøder noteres. Evt. afgrødehøjde måles.
August			
September			
Oktober			
November			
December			

Notesbøger fra 2015

Ankomst til landbrugslandet

Viber betegnes som en vjærtrækfugl, der i Danmark i milde vintre kan overvinde. Det sker især i den sydvestlige og kystnære del af landet. Ved Svendborg ankommer Viberne normalt til landbrugslandet i slutningen af februar eller i den første uge af marts. Nedenfor ses deres ankomst for de seneste 3 år.

Viber Ankomstskema 2013

Markblok	M1	M 2	M3	M4	M5	M6	M7
Dato	7/4	5/3	5/3	6/3	4/3	2/3	9/3
Antal	1	1	9	5	18	1	2

Viber Ankomstskema 2014

Markblok	M1	M 2	M3	M4	M5	M6	M7
Dato	9/3	13/3	7/3	6/3	15/2	10/2	9/3
Antal	1	1	1	2	3	1	4

Viber Ankomstskema 2015

Markblok	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9
Dato	15/3	3/3	2/3	14/3	28/2	5/3	7/3	1/3	6/3
Antal	1	2	2	3	20	1	1	32	1

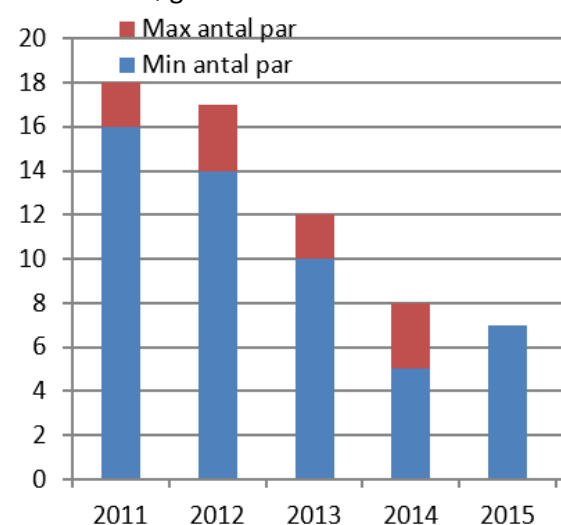
Viberne ankommer til landbrugslandet ultimo februar-primus marts. Her er en flok dog fotograferet allerede den 19. februar 2015 ved Åskovvej, Åbyskov af Finn Skov.

Som det ses af ankomstskeemaerne, kan der ikke siges noget generelt om ankomstmønstret. Oftest drejer det sig dog om enlige fugle eller ganske små flokke, men også flokke over 30 fugle er set. Hannerne ankommer først, mange er stadig i vinterdragt eller i overgangen før yngledragten. Derfor kan kønnet være vanskeligt at afgøre alene på fjerdragten, men ret hurtigt efter ankomsten røber deres territoriale adfærd, at det drejer sig om hanner. Hunnerne følger efter ca. en uge til 14 dage senere og da er territorialflugten med stemmeytringer og luftvolter i fuld udfoldelse.

Vibeforåret 2015

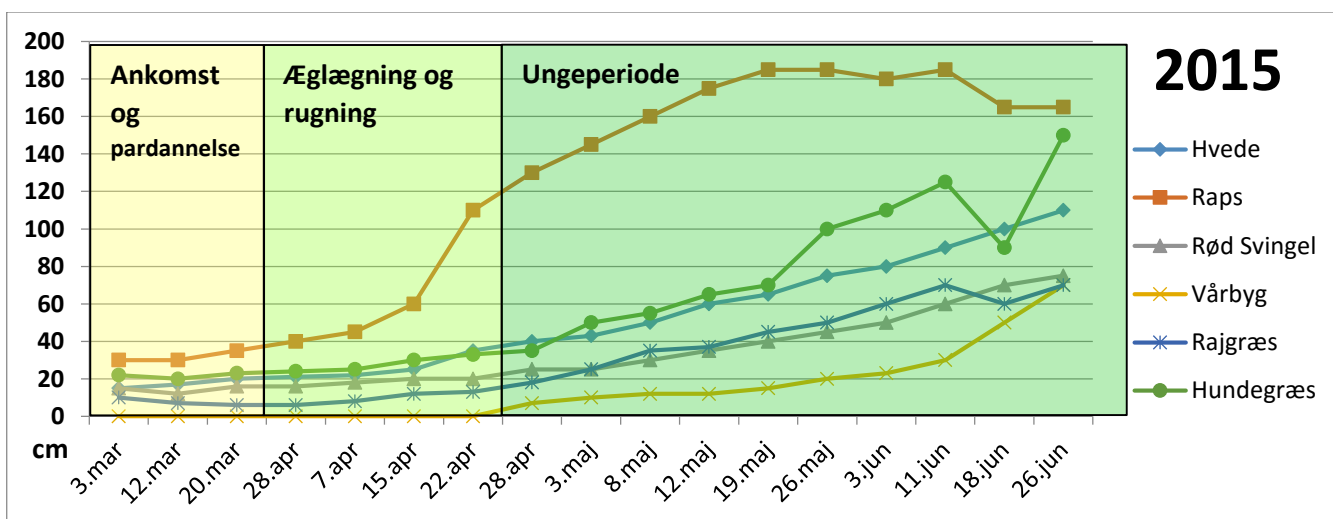
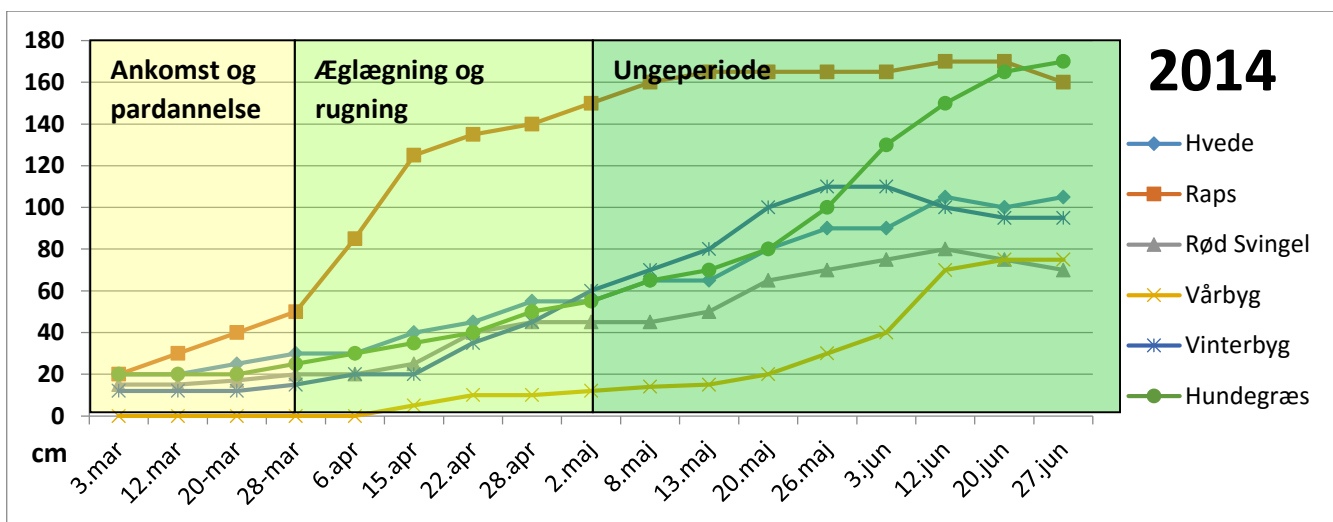
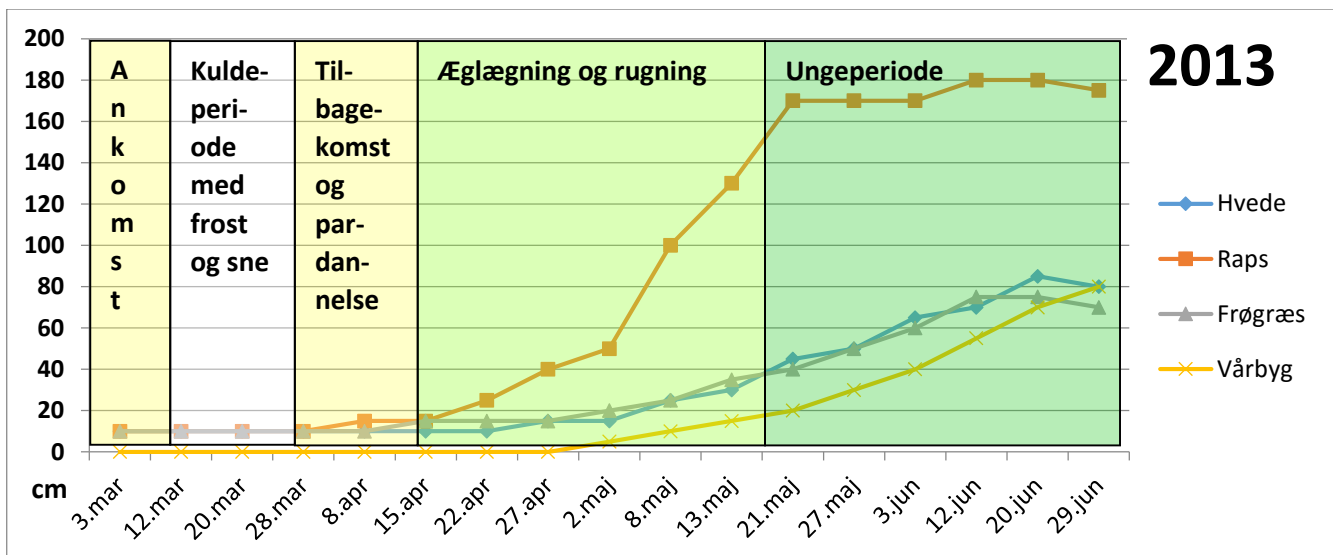
Vibeforåret og yngleforløbet har som nævnt i indledningen i 2015 været tilfredsstillende.

I mit undersøgelsesområde landede antallet af ynglepar på 7. Det er på niveau med sidste år, men det er en

halvering i forhold til tidligere. I 2013 satte et kuldefrembrud ind i marts, hvilket fik Viberne til atter at forlade landbrugslandet i to-tre uger efter den normale ankomst, og som forsinkede yngleforløbet samtidig med at mange ynglefugle gik til grunde. 2014 udviste på det lave niveau fra året i forvejen et normalt Vibeforår, akkurat som Vibeforåret 2015. Fra Meteorologisk Instituts målinger får vi sikkerhed for, at foråret samlet set ganske vist var køligere end normalt, men dette forhold har i dagens Danmark samtidig den for Viberne gunstige sideeffekt, at vinterafgrødernes vækst under æglægning og rugning næsten blev sat i stå. Det vil fremgå af mine målinger af afgrødehøjden (vist på næste side) for de seneste 3 år, hvor sammenkædningen med Vibens ynglecyklus samtidig er indtegnet.

Diagram over antallet af Vibepar 2011-2015.

Figuren sammenligner Vibernes forårscyklus og afgrødehøjde i cm de tre seneste, men meget forskellige år.

Fra EU's managementplan for Viben ved vi, at arten foretrækker en lav vegetationshøjde, helst under 8 cm i tæt bevoksning, 15 cm i mere åbne afgrøder og helt op til 30 cm tolereres i kornmarker, hvor de enkelte planter vokser med god plads mellem rækkerne. Denne højde nåede vintersæden i år først i slutningen af

april og dermed først omkring klækningstidspunktet. Det forklarer også, hvorfor vårbygmarker i følge den danske ornitologiske litteratur er artens foretrukne biotop i landbrugslandet.

Vibemarkernes afgrøder

Mine undersøgelser viser dog, at helt så sort/hvidt tegner forholdene sig ikke på Sydfyn. Her fremgår det, at også vintergrønne kornmarker benyttes i betragteligt omfang, ligesom marker med flerårigt frøgræs hyppigt benyttes. Det er der god grund til, idet marker med vårbyg kun dækker ubetydelige arealer. **I 2015 er der kun vårbyg i 5 marker på i alt ca. 21 ha i mit undersøgelsesområde, hvilket svarer til blot 1,5 % af arealet.**

	Vårbyg	Vårbyg med udlæg	Vinterhvede	Vinterbyg	Frøgræs	Raps	I alt
2011	3+1		3+3+3	3	0-2		16-18
2012		2-3+2-3+2	4	3	0-1+1		14-17
2013			6-7+ 1-2		1	2	10-12
2014	1	(3)		4			5-8
2015	2		2		3		7
Sum	7	6-11	22-24	10	5-8	2	52-62

Tabellen viser det samlede antal Vibepar i mit undersøgelsesområde i de 5 år fordelt på afgrødevalg.

Vejrforhold

Der er dog ingen tvivl om, at lav vegetation foretrækkes, og når et køligt forår og forsommer nedsætter væksten på afgrøderne, så profiterer Viben på det. Samtidig kunne man derfor få den tanke, at klimaforandringerne og dermed forhøjede temperaturforhold forårsaget af drivhuseffekten, har været Viben til ugunst her i landet. Det betyder alt andet lige, at vinterafgrøderne sammen med strukturændringer i landbruget som helhed, vinder frem på bekostning af vårafgrøderne, men også, at afgrødevæksten om foråret fremskyndes af de varmere forhold og måske overstiger Vibens tålegrænse og således modarbejder uproblematisk yngleforløb med tilbagegang til følge. Vi så jo, at ekspansion i 1960'erne og frem mod nord var hjulpet frem af varmere klimaforhold og at landbrug derved blev muligt højere mod nord fx i Norge og at Viben kunne udvide sit yngleområde til nord for polarcirklen.

DOF's hjemmeside oplyser, at tilbagegangen i Vibebestanden på det seneste også er sat i forbindelse med tørre ynglesæsoner. Hvis dette er rigtigt, så kan den rigelige nedbør i hele ynglesæsonen (**foråret blev det 9. vådeste siden 1874** og det vådeste siden 1983, og det faldt efter **den 7. vådeste vinter siden 1874**) måske være forklaringen på, hvorfor 2015 i mit undersøgelsesområde udviste så gode resultater, både hvad angår klækningssucces og efterfølgende antallet af flyvedygtige unger.

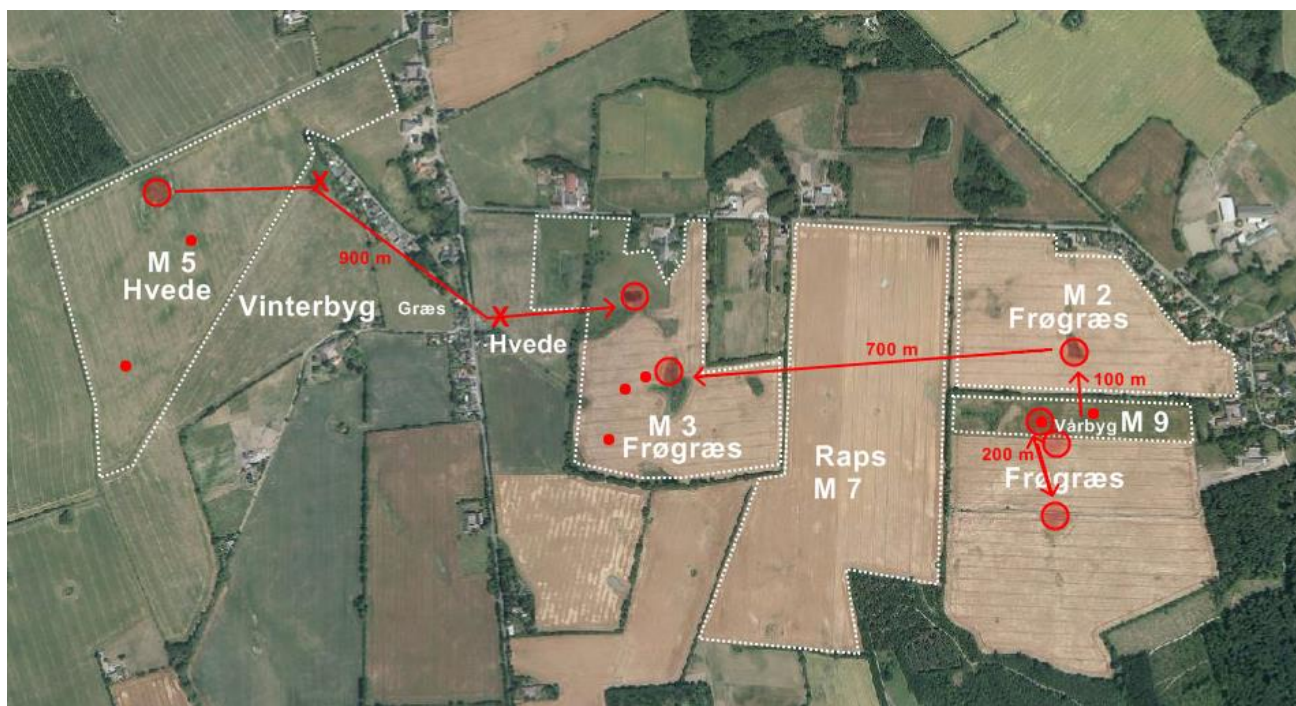
Ynglesucces i 2015

Reder, rugning, klækkede og flyvedygtige unger kunne i 2015 findes i blot 3-4 marker, så når jeg betegner 2015 som tilfredsstillende, så skyldes det i høj grad også den motiverende faktor, der ligger i hele sæsonen at have gode iagttagelsesforhold. For i de tre marker med ynglende Viber kunne yngleforløbet overskues og følges så 2015-sæsonen samlet set endte med mere end dobbelt så mange observationer (267 overfor 117) af næsten 3 gange så mange fugle (974 overfor 369) sammenlignet med året i forvejen, selvom bestanden sidste år var på samme niveau, ja måske endda lidt højere.

Alle 7 sikre Vibepar i 2015 er fulgt som rugende hunner i markerne og kunne fremdeles følges gennem længere tid. Ud af samtlige reder er der kommet unger, ingen af rederne gik altså tabt undervejs. Her følger en kort oversigt over forløbet:

Markblok 2 er en 13 ha stor mark med frøgræs (Rød Svingel), marken er omgivet af levende hegn på de 3 sider, mens Nygårdvænget danner afgrænsningen med vej og bebyggelse mod nordøst. Marken er lettere kuperet og der er mindst 4 fugtige lavninger, hvor afgrøden mistrives. Hele hegnsafgrænsningen mod syd

deler M2 med M9, og fuglene benytter begge marker til fouragering i flæng. Der var **ikke** rugende Viber i M2, men unger (formentlig) fra M9 sås fouragere i den største lavning. I alt sås op til 2 Vibekyllinger gennem en uge, men fra 26. maj mistede jeg kontakten. Måske har forældre og unger udvandret de 700 m til M3, men næppe i direkte linje, da den 300 m brede M7 ligger med raps mellem M2 og M3.

Kort over markblokkene med Viber. Udfyldt rød prik er de 7 reders placering. Røde cirkler er de fugtige lavninger, hvor unger er set. Røde X er steder, hvor ungeflytning er formodet, ligesom formodede flytningsveje er markeret med røde pile. Især den nordlige cirkel (sø) i M3 var vigtig i maj, juni og juli. ©Geofyn 2014.

Markblok 3 har huset 3 rugende Viber i 2015. Marken er på 20 ha og har ligesom M2 været dækket af Rød Svingel, mod nordvest afgræssede folde. Frøgræs er flerårig og kræver ikke intensiv drift, der foregår blot gødning og sprøjtning i yngletiden. M3 har mange fugtige områder, flere permanent med sumpe eller krat, men i takt med at vandoverfladen svinder ind på grund af fordampning hen over foråret, blottes vegetationshæmmede bredpartier til Vibekyllingernes uhindrede færden. En sø blev gravet for tre år siden, den er beliggende i en fårefold og omgivelserne er derfor meget kortgræssede med enkelte tuer. I år har netop dette sted tiltrukket unger og overvågende forældre, tre kuld har delt området mellem sig, samtidig har et fjerde kuld holdt til ved et andet og sydligere vandhul. Der må derfor være tale om indvandring fra nærliggende ynglepladser. Dem er der to af, dels M 9, dels M 5. De sidste 10 dage af maj var der unger i M2, M3, M5 og M9, men fra månedsskiftet til juni sås blot unger i M3, som dog fordelte sig på 4 forskellige familier i et antal på op til 10 (1+2+3+4 unger). Flyvedygtige var de første allerede i slutningen af maj, de forblev dog i området, voksede til og var efterhånden mod slutningen af juni ofte ganske svære at skelne fra forældrefuglene, som nu havde påbegyndt fældningen. Fuglene fouragerede på de afbidte græsarealer og langs søbredden helt til slutningen af juli, hvor den sidste sås den 28. **Mine observationer tyder på ca. 10 flyvefærdige unger fra 4 par = 2,5 flyvefærdig unge pr. par. Med i alt 7 par giver det dog 1,43 unge pr. par.** Skæbnen for unger i disse resterende 3 par er ukendt, måske har nogle forladt området i ubemærkhed, måske har de søgt lavninger, jeg ikke kender til, måske er de gået til.

Jeg var den 26. maj vidne til, hvad jeg anser for flytning af unger gennem kornmarken mellem M5 og M3, her blev jeg opmærksom på et voldsomt postyr med 8 voksne (eller flyvedygtige) fugle, der med nedhængende ben, ængstelig adfærd og højlydt kalden fløj lavt over hvedemarken hen imod de gode forhold i M3. Dagen efter synes der at være blevet suppleret med nye unger.

Billede af søen, hvor Viberne holdt til i markblok 3. Som det ses holder fårene græsset nede, bagerst til venstre er marken dyrket med frøgræs. Viberne rugede i afgrøden, men søgte de fugtige forhold for at finde føden. 12. maj 2015.

Markblok 5. I hvedemarken konstant Viber allerede fra 5. marts. Den første hun ruger i afgrøden fra 4. april og første små Vibekyllinger tilstede den 1. maj. To dage senere to kuld på 3 og 3 unger fordelt øst og vest i resterne af en lavning. 4 og 2 pull ses to dage senere. Sidste unger, nu store indtil den 22. maj. Dog en urolig hun yderligere 3 dage. Så var det slut. Måske er de udvandret til M3, tidsmæssigt passer det godt sammen.

Markblok 9 er den tredje mark med rugende Viber. Fuglene var regelmæssigt tilstede det meste af marts måned på pløjemarken, som blev forvandlet til en mark med vårbyg den 10-11. april. Forinden opdagede jeg en rugende fugl den 5. april, men med markarbejdet gik rederne tabt af de formentlig to "par". To fugle rugede den 25. april, men kun en han tilstede, så min mistanke om bigami forstærkedes, efterhånden som tiden gik indtil æggene klækkede og varmende mødre sås fra 17. maj. Der kom unger fra begge reder, og den ene af "familierne" sås skiftevis i en fugtig lavning i den tilstødende frøgræsmark mod syd og i selve vårbygmarken, hvor unger sås sidste gang den 27. maj. Den anden "familie" skiftede opholdssted ved at forcere et levende hegn ind til frøgræsmarken M2, her sås de sidste gang den 25. maj. De to "familiers" opholdssted ligger så tæt ved hinanden, at den formentlig fælles han klarede forsvaret begge steder.

Summa summarum, så var der i 2015 et lille lys i mørket, som lyste op på en sort baggrund.

Folkekær, men fordrevet

Den sorte baggrund er Vibens tilbagegang her i landet, men også i vore nabolande. I Danmark er der kun 26 % af Viberne tilbage i forhold til referenceåret 1976, hvor bestanden blev sat til 100. Siden har Viben stort set kun styrtdykket med en stadig hurtigere kurs mod afgrunden fra årtusindskiftet.

Ynglebestand
 Ynglepar i 2011: 20000
 Udvikling 1999-2011:
 Tilbagegang
 Ændring: 33-50%

I dag tæller bestanden nu under 20.000 par, hvilket endnu ikke placerer den på Danmarks Rødliste. Viben er på Gullisten med et X, hvilket betyder, at arten er opmærksomhedskrævende. Den tilhører altså den kategori af arter, der i nær fremtid vil blive sårbare (VU), hvis den nuværende udvikling fortsætter. Det er almindelige arter med tilbagegang på mindst 50 % de seneste 20 år, det definerer

bl. a. VU'et. I vores naboland Tyskland er Viben for længst sat på den Røde Liste. Og sagens alvor understreges af, at en rødlisterepræsentation også fra i år er tildelt **Viben på den europæiske Røde Liste**. (DOF må se at få rettet hjemmesiden for Vibe), hvor LC (Least Concern) via NT (Near Threatened) til VU (Vulnerable=sårbar) medfører to ryk til højre nærmere mod udryddelse (EX=Extinct).

Betegnelsen VU ses nu både på den europæiske Røde Liste og EU' Røde Liste, arten er vurderet og placeringen tilføjet den 31. marts 2015. Nedenfor gengivet fra <http://www.birdlife.org/datazone/info/euroredlist>

Scientific Name	Common Name	European Red List Category	EU27 Red List Category
<i>Vanellus vanellus</i>	Northern Lapwing	VU	VU

Dens placering på listen skyldes en tilbagegang på 30-49 % over tre generationer (à 9 år), altså 27 år (BirdLife International 2015). Den europæiske bestand er anslået til at være mellem 1.590.000 og 2.580.000 par, mens de 27 EU-lande med mellem 906.000-1.410.000 par udgør 56 % af den samlede europæiske bestand.

Globalt set er Viben vistnok stadig vurderet med LC, men vurderingen stammer fra den 1. maj 2012.

Når jeg skriver vistnok, så skyldes det, at der måske er en nyere vurdering fra 2015, som placerer Viben på den globale Røde Listes kategori NT, altså et skridt mere faretruende: "Vipe, tjeld og lunde med på ny global rødliste", hedder det i Norsk Ornitologisk Forenings nyhedsbrev fra den 29. oktober 2015.

Den nye globale rødlista ble lansert i dag. Flere afrikanske gribber er kategorisert som kritisk truet. Vipe, tjeld og lunde er blant flere kjente norske fuglearter som gjør sitt inntog på lista. Den nye lista gjenspeiler en forverret situasjon for verdens fugleliv – 40 arter er plassert i mer akutte kategorier enn i forrige versjon.

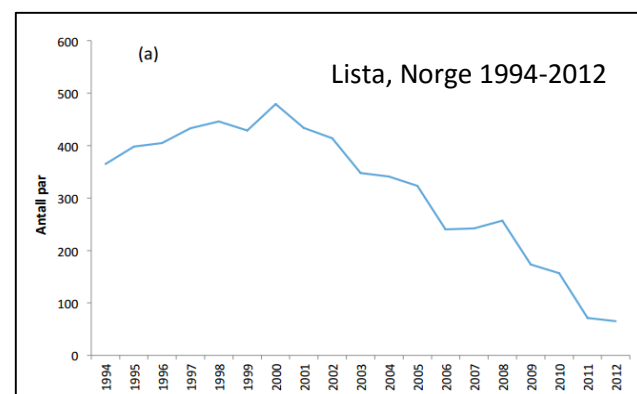
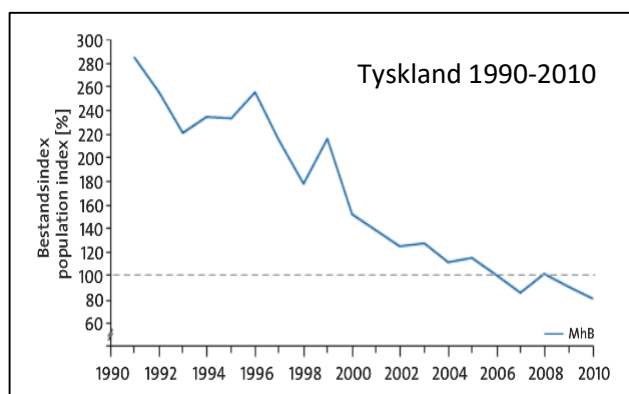
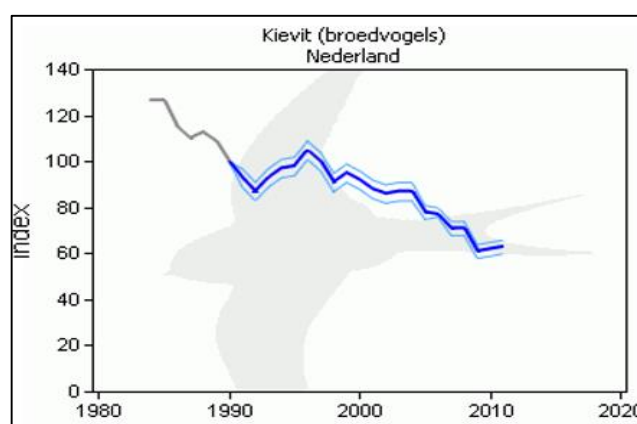
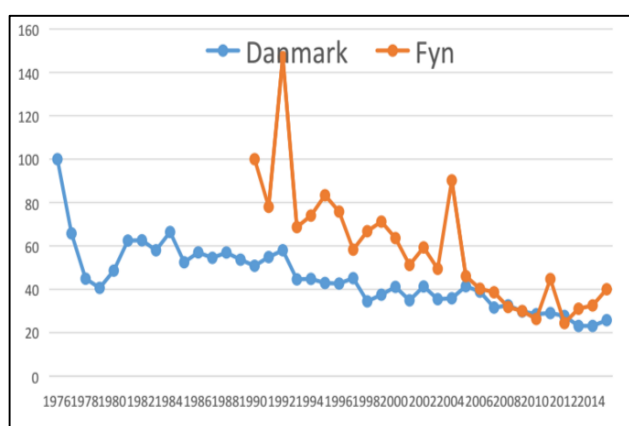

Viben i landbrugslandet er inde i massiv tilbagegang og er nu på den europæiske Røde Liste. Foto: Erik Thomsen.

At rødlistningen skulle ske for en tidligere så hyppig og folkekær art som Viben, er meget bedrøveligt. Da jeg påbegyndte mit Vibeprojekt, havde jeg to succeskriterier, nemlig 1) at gøre opmærksom på Vibens nødlidende situation i landbrugslandet, og 2) at få stabiliseret artens indextal. Ja, helst styrket bestanden. Dette sidste mål er endnu langt fra sin opfyldelse.

Viben er jo ikke "en fugl hvem som helst". Den er én ud af blot 12 danske fuglearter, der er opført på Den Danske Naturkanon. Den er af DOF udvalgt som "flagskibsart", også som én ud af 12 danske arter (i nedgang). Den er symbolfugl på forårets komme, moderomsorg og fuglelivets deroute i bondelandet. Den har sat sit eftertrykkelige præg på kulturhistorien i Danmark, det gælder inden for litteraturen, sangskatten, malerkunsten, logoart for DOF siden 1906, rigt repræsenteret i personnavne som både for-, mellem- og efternavn og endelig viser de talrige stednavne, hvori Vibenavnet indgår den folkelige forankring.

Nedenfor har jeg sat kurverne over Vibens bestandsudvikling ind for Danmark og Fyn, Holland, Tyskland og Lista i Norge. Selvom skalaerne er forskellige og selvom perioden heller ikke er identiske, så er tendensen dog tydeligt den samme: Bestandene går tilbage.

Hver Vibe tæller efterhånden! Og **Danmark har som Europas stærkest dyrkede land en særlig forpligtelse over for Viben.**

Jeg har i mine tidligere "Vibeforår i landbrugslandet" forsøgt at analysere mig frem til årsagerne til Vibens tilbagegang i detaljer. Sidste års rapport kaldte jeg "Vibealarm!". Min dokumentation afslører et samspil af forskellige faktorer. Disse har jeg i dybden beskrevet tidligere, derfor henviser jeg til artiklerne, som kan ses elektronisk ved at følge mine links under kildefortegnelsen. På næste side lader jeg problematikken illustrere på sin egen sigende måde, hvor alle hvide stikord på puslespilsbrikkerne er uddybende forklaret i mine tidligere artikler/opdateringer.

Her er nogle af brikkerne til puslespillet om Vibens tilbagegang. Foto: Erik Thomsen

Manual til flere Viber på marken

Vibebestanden går tilbage. Derfor udarbejdede jeg i foråret 2015 en opskrift på flere Viber. Min "Manual til flere Viber på marken" blev publiceret som DOF's nyhedsbrev den 15. juli under overskriften: Danmark har vendt Viben ryggen. Håbet er, at naturvenlige landmænd vil give Viben en håndsækning. Måske er kendskabet til hvordan, gået i glemmebogen. Derfor er udgangspunktet, at såfremt Viben skal hjælpes på fode igen, må foranstaltningerne, der kan tilbydes den være tilpasset de krav, den stiller for at slå sig ned og gennemføre ynglecycklus med succes. Samtidig må de være af en sådan karakter, at landmanden for det

Manual til flere Viber på markerne.

En operationel gennemgang af virkemidler, der kan forbedre forholdene for Viberne i landbrugslandet.

Denne manual er tiltænkt naturinteresserede landmænd, som vil vide hvilken indsats der skal til, for at få Viben tilbage på markerne. Her beskrives de biologiske forhold, der begrænser hvilken indsats, der kan føre til succes. Kort sagt et katalog over praktisk handling, som kan udføres, uden at det går ud over grundbetalingen.

Den 27. april. Viben ruger i en mark. Foto: Jørgen Dam.

Baggrund

Viben var engang sammen med Sanglærken karakterfuld i det danske bondeland. Sådan er det ikke mere. De seneste 40 års stadige strukturförändringer i landsbruget, har efterladt et landskab med stadig større marker, men med stadig mindre plads til det vilde plante- og dyreliv, herunder er det i særdeleshed fuglene, der har betalt prisen med stor tilbagegang i bestandene.

Viben er siden arten indgik i Dansk Ornitologisk Forenings (DOF) punktællingsprogram i 1976 gilet tilbage med gennemsnitligt 2,4 % om året, og tilbagegangen er accelereret, idet den i de seneste 10 år gennemsnitligt årligt er gilet tilbage med 6,3 %. Bestandsindekset i 2013 var således nede på blot 23 % af indekset i 1976 og den samlede Vibebestand i Danmark formodes nu at ligge et godt stykke under 20.000 par og med en profil, der forskjedes i retning af en stadig lavere andel på markerne. Da en mædbekendte årsag til tilbagegangen skal findes i den landbrugsrelaterede drift, vil jeg her omtale nogle af de praktiske initiativer, der sandsynligvis kan sættes i værk for at hjælpe fuglen i et forsøg på at standse den triste udvikling.

Manualen blev af DOF-repræsentanter afleveret på et hilse-på-møde hos Miljø- og fødevareminister Eva Kjer Hansen den 26. august. Nu ligger den på hendes skrivebord. Ved siden af står Jørgen Dams fantastiske Vibeportræt i glas og ramme med teksten: Vi vil Viben!

hvor man med et beløb på op til 5000 kr. fra naturindsatsen vil gå ind og dække udgifter til Vibeelskende landmænd ved etablering af Lærkepletter og Vibelavn timer. Udgifterne opstår ved, at en landbrugs konsulent er inde over og blåstempler initiativerne, samtidig skal beløbet dække det afgrødetab, der måtte opstå. Hvor det sidste år ikke kunne lykkes at få en Vibevært interesseret, har Svendborgaftalen i 2015 været ført ud i livet efter mine anvisninger på jorder med vårbyg i form af 2 x 5 lærkepletter og lave, vandlidende partier. Viberne havde ganske vist ikke ynglet på marken i de sidste 10 år, men eksemplets magt kan brede sig som ringe i vandet. Og lærkesangen fik fornyet luft. En anden og forpagtende Vibevært har jeg haft et godt samarbejde med, og jeg blev bedt om at afmærke rederne. Disse befandt sig i en frøgræsmark uden nævneværdig forstyrrende drift. Vi har aftalt, at næste år, da får jeg muligheden igen. Andre positive vinde kunne være de to følgende initiativer: Dels artiklen til højre fra Politiken den 6. august 2015, hvor Vesthimmerlands Kommune vil gå ind og betale for unndlade dræning af de livgivende våde lavninger i landbrugslandet. Måtte denne praksis brede sig!

første ikke oplever væsentligt besvær i etablering og drift og for det andet, må han holdes skadesløs, så han 1) kompenseres for afgrødetab og 2) ikke mister sin grundbetaling.

Ellers er manualen delt i to dele, dels praktiske og omkostningsfri anvisninger på, hvordan forårsviberne sikres bedst mulige forhold på landbrugsjorden, dels en guide ind i det bureaukratiske lovgrundlag, der hersker omkring grundbetalingen og hvilke støtteordninger, der kan komme til at løbe parallelt med Vibebiotopbeskyttelse.

Nyhedsartiklen om manualen kan ses [her](#) og omtalen af manualen [her](#) og selve manualen som pdf [her](#)

Et skridt frem...

Vibesagen har altså nu nået sit gennembrud, i beskedent omfang, da DOF officielt har anerkendt Vibens nødlidende situation og indarbejdet Manualen som sin egen. Fremover vil foreningen sammen med mine årlige opdateringer lade den indgå i en frivilligdrevet kampagne til gavn for Viben.

Ikke kun derfor blev 2015 året, hvor der blæste positive vinde over Vibelandskabet. Af lokale initiativer, fik jeg slået hul på Svendborgaftalen. Det er en aftale, jeg har lavet med kommunen,

Arkivfoto: Jens Dreising

Landmænd skal gemme CO₂

Vesthimmerlands Kommune vil som et forsøg betale landmænd for at lade være at dyrke de våde områder af deres jord.

»Hvis man undlader at omlægge jorden, altså at pløje, harve og dyrke den, vil man i stedet gemme CO₂ i jorden, siger teamleder ved Natur og Miljø i Vesthimmerlands Kommune Flemming Andersen til DR Nordjylland.

Cirka 5 procent af den samlede mængde udledt CO₂ kommer fra drænet mosejord.

Ritzau

Og dels indbydelsen fra Seges herunder (målrettet planteavl-, natur- og miljøkonsulenter fra 23. august 2015) til et par kursusdage i våde minibiotope i landbrugslandskabet. Ikke kun kurset, men det faktum, at der ud af Landdistrikt-midlerne er afsat 20 millioner kr. i 2016 og 10 millioner kr. pr. år i 2017 og 2018 til etablering af minivådområder er positivt og perspektivrigt.

Til orientering

Minivådområder, Intelligente Randzoner mv er et vigtigt skridt på vejen mod at skabe den ønskede sammenhæng mellem en udbytterig landbrugsmæssig produktion og de gældende natur- og miljøkrav. Der er fra staten afsat nu afsat Landdistriktmidler for 40 millioner kr. for perioden fra 2016-2018 til etablering af minivådområder.

Der er en mange fordele ved at etablere disse mini-biotoper i kulturlandskabet.

- De kan fjerne nitratkvælstof og fosfor fra drænvand
- De kan fungere som småbiotoper i landskabet
- De kan blive et alternativ til pligtige efterafgrøder
- De kan forsinke vandstrømmen ved kraftige nedbørshændelser

Kursus om miljøtiltag

Vil du styrke dine kompetencer, så deltag, når SEGES Akademi afholder to kursusdage om udpegning og etablering af minivådområder og andre miljøtiltag. Du vil blive klædt på til at rådgive landmænd om at etablere miljøtiltag, vurdere om et areal er egnet til etablering, og du vil efter kurset kunne gennemføre projekter med miljøtiltag.

Få praktisk erfaring fra felten på kursus nr. 1 og arbejd med din egen "case" i kursus nr. 2.

Læs mere og tilmelding:

[17. september 2015, Odder Parkhotel](#)

[17. november 2015, Koldkærgård Konferencecenter](#)

Venlig hilsen

Flemming Gertz

Landskonsulent
Planter & Miljø

D +45 8740 5418
M +45 3092 1763
E flg@seges.dk

SEGES P/S

Agro Food Park 15, DK 8200 Aarhus
seges.dk

Og to tilbage

Negative initiativer af langt sværere kaliber overskygger imidlertid med tæppebombning hele Danmark, mens mine positive, men lokale udmeldinger kun tilhørte det lette artilleri overordnet set. For 2015 blev desværre også året, hvor en ny regering trådte til med en naturfjendsk dagsorden, og hvor afviklingen af Vibenatur tog fart. Den tidligere regerings gode initiativer kom sent, men forbud mod gødskning og sprøjtning af § 3 natur og indførelse af randzoner ville på sigt give fornyet luft derude i marklandskabet. Nu rulles alt tilbage, ligesom der beskæres i bevillingerne til naturgenopretning, og randzonerne med et snuptag atter fjernes. Alt i alt efterlades Vibenaturen over hele landet langt mere nødlidende og truet end tidligere.

Årets sammenligning

I mine foregående afrapporteringer, har jeg ofte benyttet mig af sammenligninger af tilgængeligt talmateriale for at beskrive den massive nedgang i Vibebestanden, det være sig lange optællingsserier fra fx Tipperne, Vadehavet, Monnet og en 1970'er optælling sydøst for Odense.

Dette års sammenligning kommer også fra Fyn.

På Nordfyn ligger godset Egebjerggård 20 km nord for Odense. Godset hed tidligere Einsidelsborg. Her var Vagn Holstein skovrider i begyndelsen af 1920'erne. Han blev senere Dansk Ornitologisk Forenings formand, så det var en kompetent fugleoptæller, der her leverer nogle af vores første pålidelige bestandsoptællinger. Tidligere var det blot betegnelser som almindelig, hyppig og sjælden, der med vor tids målestok ikke siger meget. For var almindelig i 1920 det samme som almindelig i dag? Nej, der må tal på bordet. Tal er som bekendt "videnskabens verseqødder" (C. Raunkiær 1909). Vagn Holstein giver i en mere end 50 siders lang artikel fra 1926 en talmæssig vurdering af det fugleliv, der udfoldede sig på Einsidelsborgs 1700 ha store tilliggende. De 500 ha bestod af skov, hvilket i Vibesammenhæng giver ca. 1200 ha åbent land, hovedsagelig bestående af agerland (800 ha), mose, inddæmning og fælled, dvs. enge og strandenge på ca. 400 ha. **I sin artikel i DOFT fra 1926 anslår Holstein Viberne parantal til at ligge mellem 400 og 600, hvilket med positive briller i gennemsnit giver 0,5 par pr. ha.** Hvilket liv, der har udspillet sig på mark og eng dengang! Fra brakmarken lyder det, at Viberne i buldrende flugt og med hidsige skrig kommer os i møde, mens det fra Inddæmningens strandenge hedder, at "Overalt er vi omsværmet af Viber, hvoraf her findes hundreder af par." Et sandt Vibeeldorado, som står i skærende kontrast til den Vibefattigdom, vi i dag finder fx i mit undersøgelsesområde ved Egense, vest for Svendborg. **Her har der i 2015 på de ca. 1400 ha, jeg undersøger, været blot 7 par Viber, altså i gennemsnit 0,005 par pr. ha. Eller blot en hundrededel af hvad Holstein fandt 62 km længere mod NNV!** Man har i sandhed lært at være nøjsom.

Forfølger man tankeeksperimentet videre og projicerer mine tal op til landsniveauets ca. 43.000 km², (ca. 3.000 gange mit undersøgelsesområde), når man op på en samlet bestand af Viber i Danmark på 21.000 par. Vel ikke helt hen i skoven. Seneste opgørelse, jeg har set, lander på omkring 20.000 par (se Ynglebestand side 9 fra DOF's hjemmeside). Næste øvelse kunne være at beregne på Holsteins tal og derved nå frem til, at der i 1925 var 2.000.000 par Viber, 2 millioner par! Selvom landet dengang var rigt på Viber, har tallet næppe været af den størrelsesorden.

Jeg ved selvfølgelig godt, at man ikke direkte kan sammenligne tallene, men det giver endnu et groft fingerpeg om, hvilken retning det er gået for Viben i de sidste 90 år.

Engviber og Markviber

Viben er tilpasset et liv i det åbne land. Den betegnes som steppefugl, den har en adfærd, der er kræver frie udsynsforhold. Herhjemme findes dens foretrukne biotop på våde strandenge, men også mere ferske enge, gerne afgræssede, har gennem tiderne udgjort artens kernehabitat. Med landbrugets ekspansive udbredelse i Danmark, åbenbares en ny habitat, nemlig de åbne markflader, der med den årlige jordbehandling kunne tilfredsstille Vibens biologiske krav.

Markvibe. Foto: Erik Thomsen.

Således blev den danske Vibebestand skønsmæssigt opgjort til op imod en halv million par fra midten af 1800-tallet og til tiden efter 2. verdenskrig. En epoke med våde enge, græsmarker med dyr og høslæt dominerede landskabsbilledet herhjemme. I 1950 var landbruget mere naturvenligt og bæredygtigt med et rekordhøjt antal græssende husdyr og samtidig en periode, hvor sprøjtegifte, kunstgødning og massiv dræning af alle småbiotoper endnu ikke var blevet så dominerende som nu.

Hvor findes de sidste Viber?

Svaret på dette spørgsmål, kan du hjælpe med at fremskaffe. Du skal blot sætte en nøjagtig markering på [Googlekortet](#) og tilføje et par relevante oplysninger.

Det jeg gerne vil vide er:

Hvor går "snittet" i Vibebestandens mellem, hvad man kunne kalde **engviber og markviber**?

Derfor, når du i den kommende ynglesæson opdager formodentlig ynglende Viber, så sætter du på [googlekortet](#) en nøjagtig markering 📍, sammen et par nødvendige oplysninger om dato, skønnet antal par og frem for alt "på hvilket underlag" viberne holder til. Altså om det er på eng (vedvarende græs, evt. med afgræsning), eller om det er på en dyrket mark (noter helst afgrøde: Korn, roer, majs, raps o. lign).

En komplet oplysning kunne fx være: "8. april 2015. 2 par, hanner i sangflugt over nysået kornmark."

Begrundelse: Det er umuligt selv at besøge alle vibelokaliteter, derfor er din hjælp uvurderlig og betydningsfuld. Som du sikkert ved, så går Viben drastisk tilbage. Det er dokumenteret i flere artikler her på siden under titlerne "Vibeforår i landbrugslandet" og "Vibealarm". **Ingen kender dog forholdet mellem antallet af engviber og markviber.** Du kan derfor hjælpe med ny viden, hvis du på [googlekortet](#) sætter en nøjagtig markering, når du finder tegn på ynglende Viber i det fynske landskab. Det kan være sangflugt, territorial- eller parringsadfærd, rede eller ungekul.

Eneste litterære oplysning at forholde sig til, er den næsten 90 år gamle beskrivelse i Heilmann & Manniches Danmarks Fugleliv (1929): "I Danmark ruger sikkert mindst lige saa mange Par Viber paa opdyrket som paa uopdyrket Land."

Ser det mon også sådan ud i dag?

Svaret kan være endnu en forklarende brik i puslespillet om Vibens tilbagegang og have betydning for, hvor indsatsen skal sættes ind, såfremt Viben skal bevares som dansk ynglefugl i fremtiden.

Niels Andersen,

svendborg@dof.dk

Her er nogle af brækerne til puslespillet om Vibens tilbagegang. Foto: Erik Thomsen

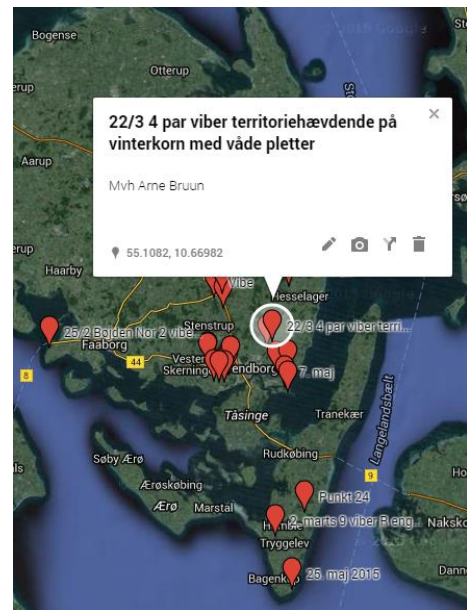
Vil du følge med i undersøgelsen, så gå ind på hjemmesiden <http://www.doffyn.dk/>, søg i dokumenter og Hvor findes de sidste Viber, dateret den 23. februar 2015.

besøges ofte af ornitologer. Det kunne give et fingerpeg om, at dyrkede marker stadig huser en ganske stor del af de danske ynglefugle. Der var dog ofte tilføjet en kommentar om, at der var fugtige lavninger i nærheden, se fx googlekortet ovenfor.

I forhold til naturpolitiske initiativer er spørgsmålet uhyre interessant: Hvor findes de sidste Viber? Skal indsatsen for at redde de sidste Viber sættes ind i landbrugslandet. Eller kan man lettere vende skuden i Vibens nødlidende situation ved at rette fokus på vore enge og eskalere indsatsen der?

Naturstyrelsen anslår, at der hvert år er mere end 100.000 hektar våde enge, der hverken bliver høstet eller afgræsset.

Men hvor går snittet i dag mellem Engviber og Markviber? Det søgte jeg at få besvaret ved følgende opfordring på både DOF-Fyns hjemmeside og snatur.dk, vist til venstre. Nedenfor gengives et enkelt af resultaterne fra googlekortet.

Der kom 25 indberetninger. Ikke så mange som håbet, men måske skal det løbes i gang. Resultatet blev i al sin uvidenskabelighed **10 beretninger fra enge og 15 fra marker (herunder frøgræs, vinterkorn, vårbyg, roer og majs. De tre sidste afgrøder er vårafgrøder)**. Det er vel lidt overraskende, idet marklokaliteter ikke

Og...Skovviber!

I forbindelse med min oprustning, fik jeg følgende interessante oplysning om Vibers opfostring af unger i nyetableret juletræsplantage her på Fyn. Med observatørens tilladelse gengives omstændigheder og placering her: "Adressen er ved siden af Kertemindevejen 29 på marken før Birketvedvejen, 5290 Marslev. Juletræerne er fra 2013. De står i 4 rækker med ca. en meter i mellem og så en bredere række, hvor en lille traktor kan køre op og så 4 rækker mere og så fremdeles.

Sidste år (2014) fik et Vibepar mindst en unge - vi så den som lille pull og jeg ved ikke om den voksede op (måske var der to pull). Jeg har ikke målt juletræernes højde men de var vel 20 -30 cm høje. Vi så Viberne lave territorieflugt over "marken" og det er helt klart derinde, der blev ruget.

I år (2015) så jeg igen Viberne, 1 par, men nogle gange sås 3 fugle flyve territorieflugt i juletræsplantagen. Træerne er nu ca. 50 cm høje. Jeg så en Vibe ruge i en af de brede "veje" og så, hvordan parret prøvede at jage Gråkragerne væk. Jeg har ikke set unger i år, men har heller ikke overvåget det meget."

Selv har jeg tidligere set små Vibekyllinger i en nyplantet juletræsplantage nær Hundstrup på Sydfyn. De åbne forhold mellem de spæde træer bliver hjulpet godt på vej af en omfattende ukrudtsbekæmpelse med sprøjtemidler, så selvom det kan lyde besnærende, så er det ikke en tilstand, der er bæredygtig.

I Vögel in Deutschland 2011 hedder en artikel "Bemerkenswerte Brutvorkommen 2011", og det er i sandhed bemærkelsesværdigt, at man i Hamborg på et 70.000 m² fladt tag udover flere ynglende mågearter fandt 5 Vibepar!

De andre fugle i landbrugslandet

Når jeg på de 33 punkter hver dag leder efter Viber, noterer jeg selvfølgelig også alle de andre af landbrugslandets fugle.

Bortset fra, at jeg i løbet af de fire måneder gennem 5 år har set 116 forskellige arter, så er det ofte de samme arter, der ses igen og igen fordi landskabet er så monotont bevokset med afgrøder. Det er arter, som er tilpasset markernes specielle vilkår og de småbiotoper, der trods alt stadig findes nogle steder. Mest i form af levende hegn, rabatter, små søer og skovbryn. I det følgende vil jeg ud fra mit store materiale forsøge at give et øjebliksbillede af og et ædrueligt bud på, hvordan fuglelivet i landbrugslandet er sat sammen. Det vil jeg gøre ved at opstille nogle Top 25-liste ud fra forskellige parametre og kriterier, der kan give indsigt i **hvad man kan se derude i landbrugslandet, hvor ornitologer sjældent kommer for at se på fugle.**

Tabel over antallet af besøg, markblokke og obspunkter de enkelte år.

År	Besøg	Markblokke	I alt	Obspunkter
2011	15	6	90	150
2012	53	7	371	900
2013	113	7	791	2035
2014	112	9	1017	2912
2015	112	10	1090	3700

Til allersidst vil mine iagttagelser fra 2015 blive direkte sammenlignet med tallene fra 2014, dog rensat for den styrkede indsats, som blev et resultat af 2015-sæsonen (og Svendborg-aftalens dokumentationskrav).

Landbrugsfuglene

Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS), har som formål at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter bl.a. i landbrugslandet (39 arter). Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Population Trends of Farmland Birds", som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed. Indikatoren opdateres årligt. For Danmarks vedkommende, er artsantallet mindre

end de 39 arter, da en række arter enten slet ikke findes i Danmark, eller er for fåtallige til at lave indeks for. Således indgår herhjemme i kategorien agerlandsfugle (landbrugsfugle) følgende 22 arter, opstillet systematisk.

Indikatorarter, landbrugsland (Danmark):

Tårnfalk, Agerhøne, Vibe, Dobbeltbekkasin, Sanglærke, Landsvale, Engpiber, Gul Vipstjert, Hvid Vipstjert, Bynkefugl, Stenpikker, Sjagger, Gærdesanger, Tornsanger, Rødrygget Tornskade, Råge, Krage, Skovspurv, Stillits, Tornirisk, Gulspurv, Bomlærke. = 22 arter

Mange andre måder kunne være oplagte. Først ønsker jeg at vise fuglenes tilknytning til markerne. Her oplistede de i alt 116 arter, jeg har set i årene 2011-2015 i afsnit, ordnet efter faldende tilknytning. De 22 landbrugsfugle er angivet med blå farve og i kursiv. Bomlærken mangler helt i mit område.

Arter, der både fouragerer og yngler på marken

1 *Vibe*, Strandskade, *Sanglærke*, *Agerhøne*, *Engpiber* og *Gul Vipstjert*.

Sanglærken er en af de 22 indikatorarter for landbrugslandet. Dens forekomst behandles i et kommende afsnit på side 22. Foto: Erik Thomsen.

Arter, der yngler i småbiotoper grænsende op til marken

7 Lille Lappedykker, Knopsvane, *Dobbeltbekkasin*, Fasan, Grønbenet Rørhøne, Blishøne (disse sidste 2 ses i vandhuller), Ringdue, Gøg, Musvit, Blåmejse, Jernspurv, *Stenpikker*, *Bynkefugl*, Solsort, Sangdrossel, Gærdesmutte, Rødstjert, Rørsanger, Kærsanger, *Tornsanger*, Munk, Havesanger, *Gærdesanger*, Gransanger, *Gråkrage*, *Sortkrage*, Husskade, Bogfinke, *Stillits*, *Tornirisk*, Rørspurv og *Gulspurv*.

Arter, der kun fouragerer på marken, men yngler andetsteds

26 Sangsvane, Grågåås, Blisgåås, Bramgåås, Canadagås, Gravand, Knarand, Gråand, Krikand, Skeand, Trolldand, Taffeland (disse sidste 7 arter ses ved vandhuller), Rørhøg, Musvåge, Spurvehøg, *Tårnfalk*, Hjejle, Stor Præstekrave, Lille Præstekrave, Stor Regnspove, Lille Regnspove, Rødben, Tinksmed, Svaleklire, Brushane, Hvidklire, (disse 10 arter ses i fugtige lavninger), Svartbag, Sildemåge, Sølvmåge, Stormmåge, Hættemåge, Huldue, Tyrkerdue, *Hvid Vipstjert*, *Sjagger*, Vindrossel, *Råge*, Allike, Stær, Grønirisk, Gråspurv og *Skovspurv*.

Arter, der kun fouragerer i luftrummet over marken

85 Mursejler, *Landsvale*, Bysvale og Digesvale

Set tilfældigt over eller ved markerne

89 Skarv, Fiskehejre, Havørn, Rød Glente, Hvepsevåge, Hedehøg, Blå Kærhøg, Duehøg, Vandrefalk, Trane, Stor Fluesnapper, Spætmejse, Sumpmejse, Topmejse, Halemejse, Stor Tornskade, *Rødrygget Tornskade*, Grå Fluesnapper, Rødhals, Nattergal, Ringdrossel, Løvsanger, Pirol, Ravn, Skovskade, Grønsisken, Kernebider og 116 Dompap. Numrene oplister antallet af arterne.

Fasanen er en af de 25 hyppigste arter i det sydfynske landbrugsland, både hvad angår observationer og individer set. Også i Atlas-undersøgelsen er den blandt de hyppigst registrerede på TimeTælleTurene. Som indikatorart hører den under "Øvrige almindelige" og er ikke en landbrugsfugl. 11. maj 2015. Foto: Finn Skov.

De hyppigste arter

Oplistningen giver for nogle arter et fortegnet billede, fx Tornsangeren, der først når at tælle med fra ca. 1. maj, når den ankommer fra Afrika, to måneder efter registreringerne er påbegyndt. Råge, Sanglærke, Ringdue og Gråkrage derimod er oftest på plads allerede fra første dag i marts måned. Derfor giver det god mening at se på fænologien og vurdere de hyppigste arter henover sæsonen. Jeg beregner normalt sum to gange for hver måned. Efter den 15. og efter den 30 eller 31. På næste side har jeg dog valgt kun at fremstille de hele måneder. På den måde kan fuglelivet i landbrugslandet bedømmes og følges henover de fire relevante ynglefuglemåneder marts, april, maj og juni. Der opstår derved en slags øjebliksbillede for hver enkelt måned. Jeg oplever således, at der den 1. juli opstår en slags vakuum, når de daglige registreringer af alle fuglene ophører, og jeg har hvert år følt, at jeg burde fortsætte og dække et helt kalenderår. Det ville fremskaffe et enestående materiale over fuglenes forekomst i landbrugslandet hele året, og ikke kun begrænset til forårs- og forsommerens hektiske yngletid. Det store arbejde i forbindelse hermed har imidlertid afskrækket mig. På næste side følger resultaterne fra marts-juni.

Forskydningen blandt fuglene må sammenholdes med arternes tilknytning til landbrugslandets marker og småbiotoper. I marts er der overalt åbne forhold, hvor markerne overvejende kan tjene som tilholdssted for fouragerende (større fugle) som gæs, måger og kragefugle. Disse optræder da også i top 25 for denne måned. Senere, når afgrøden vokser til, forsvinder denne åbenhed og med den tiltagende højde (og måske også vigende fødegrundlag) bliver de nævnte sociale arter sjældnere forekommende. Mågerne yngler i kolonier langs kysterne i Det Sydfynske Øhav. I (gamle) Svendborg Kommune er Rågen karakterfugl. Den yngler i 2015 i et samlet antal af 1270 par fordelt på 33 kolonier i tilstødende småskove. Dog kun i begrænset

inden for mit område, det forklarer Rågens markante aftryk på tabellen, hvor den indtager tre topplaceringer, hvad angår antallet af observationer.

Tabel over de 25 hyppigste arter efter antallet af observationer i de fire relevante måneder, marts, april maj og juni. Landbrugsfuglene er markeret med kursiv og blå skrift. Standfuglene er de hyppigst registrerede fra periodens begyndelse, men senere afløses de af flere tilkomne trækfugle.

Marts			April			Maj			Juni		
Nr	Art	obs	Nr	Art	obs	Nr	Art	obs	Nr	Art	obs
1	<i>Råge</i>	224	1	<i>Råge</i>	243	1	<i>Råge</i>	216	1	<i>Tornsanger</i>	199
2	<i>Sanglærke</i>	186	2	<i>Sanglærke</i>	235	2	<i>Sanglærke</i>	200	2	<i>Sanglærke</i>	196
3	Ringdue	164	3	Ringdue	206	3	Solsort	194	3	<i>Landsvale</i>	187
4	<i>Gråkrage</i>	140	4	Bogfinke	189	4	Ringdue	166	4	Solsort	187
5	Hættemåge	126	5	Solsort	148	5	<i>Tornsanger</i>	161	5	Ringdue	162
6	Sølvmåge	124	6	<i>Gulspurv</i>	134	6	Bogfinke	151	6	Bogfinke	160
7	Allike	110	7	<i>Gråkrage</i>	131	7	<i>Landsvale</i>	135	7	<i>Gulspurv</i>	139
8	Bogfinke	107	8	Fasan	117	8	Munk	133	8	<i>Råge</i>	117
9	Stormmåge	106	9	Gransanger	116	9	<i>Gulspurv</i>	128	9	<i>Skovspurv</i>	104
10	Grågås	105	10	Sølvmåge	106	10	<i>Gråkrage</i>	111	10	Munk	97
11	<i>Gulspurv</i>	102	11	Grågås	104	11	Fasan	98	11	<i>Gråkrage</i>	97
12	Solsort	94	12	Allike	99	12	<i>Skovspurv</i>	91	12	Allike	73
13	<i>Vibe</i>	75	13	<i>Skovspurv</i>	87	13	Gransanger	89	13	Gærdesmutte	70
14	Musvit	74	14	<i>Vibe</i>	85	14	Allike	86	14	Bysvale	67
15	<i>Skovspurv</i>	66	15	Musvit	80	15	<i>Gærdesanger</i>	84	15	Gransanger	65
16	Grønirisk	59	16	Gærdesmutte	64	16	<i>Vibe</i>	79	16	Fasan	61
17	Blåmejse	58	17	Stormmåge	63	17	Rødstjert	78	17	<i>Hvid Vipstjert</i>	57
18	Fasan	53	18	Stær	60	18	Musvit	70	18	Gråspurv	57
19	Gråand	50	19	Grønirisk	60	19	Stær	64	19	Grønirisk	53
20	Husskade	50	20	Gråand	55	20	<i>Hvid Vipstjert</i>	56	20	Havesanger	47
21	Gråspurv	41	21	Sangdrossel	53	21	Sølvmåge	55	21	Husskade	46
22	Stær	40	22	Jernspurv	52	22	Gærdesmutte	55	22	<i>Gærdesanger</i>	42
23	Gærdesmutte	39	23	Blåmejse	52	23	Husskade	55	23	Gråand	38
24	Blishøne	34	24	Hættemåge	48	24	Gråspurv	50	24	Blåmejse	36
25	Musvåge	29	25	<i>Hvid Vipstjert</i>	47	25	Grågås	48	25	<i>Engpiber</i>	35
30	<i>Tårnfalk</i>	12	27	<i>Engpiber</i>	42	31	<i>Engpiber</i>	32	29	<i>Vibe</i>	29
31	<i>Hvid Vipstjert</i>	10	29	<i>Landsvale</i>	30	35	<i>Stillits</i>	23	34	<i>Stillits</i>	23
37	<i>Stillits</i>	6	41	<i>Tornsanger</i>	16	39	<i>Tornirisk</i>	39	47	<i>Tornirisk</i>	9
44	<i>Dobbeltbekkasin</i>	2	42	<i>Tornirisk</i>	15	46	<i>Agerhøne</i>	10	50	<i>Tårnfalk</i>	6
45	<i>Engpiber</i>	2	46	<i>Gærdesanger</i>	9	65	<i>Stenpikker</i>	4	58	<i>Agerhøne</i>	3
52	<i>Sjagger</i>	1	47	<i>Agerhøne</i>	6	75	<i>Bynkefugl</i>	1	66	<i>Stenpikker</i>	1
57	<i>Tornirisk</i>	1	49	<i>Dobbeltbekkasin</i>	5						
			50	<i>Stillits</i>	5						

De almindeligste arter

Ser man på, hvilke fugle, der forekommer i størst antal, ser tabellen anderledes ud. Ved første øjekast forekommer især i marts flok fugle i markante tal. Det er fouragerende arter, der nyder godt af markernes åbenhed, fx Grågås, Råge, måger og til dels også flokke af fødesøgende Ringduer. Bare en enkelt flok overtrækkende Bramgæs placerer arten på en 12. plads, mens det normale træk i maj giver Bramgåsen en topplacering. Det kunne måske være rimeligt at springe sådanne forekomster over, idet de ikke er med til at fortælle historien om landbrugslandets (yngle)fugleliv.

Både med hensyn til den foregående tabel over antallet af observationer og den næste tabel over antallet af iagttagne fugle set på mine mange besøg i markblokkene, har jeg benyttet månederne som relevante overskrifter. I princippet kunne jeg lave en tabel for hver enkelt dag, men det fører naturligvis for vidt.

Tabel over de 25 almindeligste arter efter antallet af individer i de fire relevante måneder marts, april maj og juni. Ud over de 25 er med placering tilføjet de resterende landbrugsfugle, markeret med kursiv og blå skrift. De fødesøgende flokfugle er de almindeligst forekommende fra periodens begyndelse, men senere afløses de af flere tilbagevendende trækfugle, der slår sig ned for at yngle efter ankomsten fra vinterkvartererne i syd.

Marts			April			Maj			Juni		
Nr.	Art	Antal	Nr.	Art	Antal	Nr.	Art	Antal	Nr.	Art	Antal
1	Grågås	1982	1	<i>Råge</i>	1616	1	Bramgås	3375	1	<i>Landsvale</i>	671
2	<i>Råge</i>	1893	2	Ringdue	843	2	<i>Råge</i>	1353	2	<i>Sanglærke</i>	487
3	Hættemåge	1864	3	Grågås	753	3	<i>Sanglærke</i>	506	3	<i>Råge</i>	446
4	Stormmåge	1321	4	<i>Sanglærke</i>	563	4	<i>Landsvale</i>	472	4	<i>Skovspurv</i>	367
5	Ringdue	1070	5	<i>Skovspurv</i>	457	5	Grågås	346	5	Allike	347
6	Sølvmåge	662	6	Sølvmåge	442	6	<i>Skovspurv</i>	330	6	Bysvale	322
7	<i>Skovspurv</i>	659	7	Stormmåge	421	7	Allike	300	7	<i>Tornsanger</i>	280
8	<i>Sanglærke</i>	515	8	Allike	348	8	Ringdue	280	8	Ringdue	259
9	Allike	480	9	Hættemåge	330	9	Solsort	268	9	Stær	250
10	<i>Gråkrage</i>	288	10	Stær	286	10	<i>Vibe</i>	247	10	<i>Vibe</i>	229
11	<i>Vibe</i>	278	11	Bogfinke	281	11	Stær	231	11	Solsort	229
12	Bramgås	250	12	<i>Gråkrage</i>	232	12	<i>Tornsanger</i>	229	12	Bogfinke	209
13	Gråand	245	13	<i>Vibe</i>	230	13	Bogfinke	194	13	Gråspurv	207
14	Gråspurv	237	14	Solsort	205	14	<i>Gråkrage</i>	175	14	Blishøne	198
15	Stær	177	15	Blishøne	172	15	Blishøne	161	15	<i>Gråkrage</i>	167
16	Sangsvane	157	16	Fasan	167	16	Gråand	148	16	Gråand	161
17	Grønsiken	150	17	<i>Gulspurv</i>	160	17	<i>Gulspurv</i>	145	17	<i>Gulspurv</i>	159
18	Blishøne	147	18	Krikand	153	18	Munk	141	18	Munk	102
19	Bogfinke	138	19	Gransanger	130	19	Bysvale	135	19	<i>Hvid Vipstjert</i>	90
20	<i>Gulspurv</i>	118	20	Gråand	126	20	Gråspurv	134	20	Mursejler	78
21	Solsort	107	21	Musvit	107	21	Fasan	122	21	Troldand	76
22	Musvit	100	22	Gråspurv	93	22	Sølvmåge	120	22	Fasan	71
23	Blåmejse	76	23	<i>Engpiber</i>	83	23	Gransanger	102	23	Gransanger	70
24	Husskade	76	24	Blåmejse	73	24	<i>Gærdesanger</i>	96	24	Blåmejse	68
25	Krikand	69	25	Husskade	72	25	Musvit	80	25	Grønirisk	63
38	<i>Hvid Vipstjert</i>	15	26	<i>Hvid Vipstjert</i>	68	27	<i>Hvid Vipstjert</i>	79	30	<i>Engpiber</i>	44
43	<i>Tårnfalk</i>	10	33	<i>Landsvale</i>	52	36	<i>Engpiber</i>	41	31	<i>Gærdesanger</i>	42
44	<i>Stillits</i>	10	37	<i>Tornirisk</i>	25	38	<i>Tornirisk</i>	36	38	<i>Stillits</i>	30
51	<i>Engpiber</i>	4	43	<i>Tornsanger</i>	16	39	<i>Stillits</i>	27	47	<i>Tornirisk</i>	16
52	<i>Sjagger</i>	4	45	<i>Dob.bekkasin</i>	15	43	<i>Agerhøne</i>	16	61	<i>Tårnfalk</i>	6
55	<i>Dobbeltbekkasin</i>	3	49	<i>Gærdesanger</i>	10	66	<i>Stenpikker</i>	5	62	<i>Agerhøne</i>	6
64	<i>Tornirisk</i>	1	51	<i>Agerhøne</i>	8	79	<i>Bynkefugl</i>	1	71	<i>Stenpikker</i>	1
			54	<i>Stenpikker</i>	6						
			55	<i>Stillits</i>	5						
			61	<i>Tårnfalk</i>	3						
			66	<i>Sjagger</i>	3						

Jeg har altså her lavet en vandret opgørelse over tid. En anderledes opgørelse over iagttagelserne vises side 25. For hver enkelt markbloks sumtal over samtlige fire måneder henvises til appendix allersidst. Det viser store indbydes forskelle markblokkene imellem. En del af forklaringen skyldes sikkert, at markblokkene er af ulig størrelse, men forekomsten er afgjort også relateret til afgrødevalget.

Sanglærken som eksempel

Lad mig prøve at anskueliggøre nogle resultater for Sanglærken. Den er blandt de almindeligste fugle i landbrugslandet, og samtidig den fugl, der er tættest knyttet til selve den dyrkede markflade.

Tabel over Sanglærkens forekomst i mine 10 markblokke i 2015. Læses fx for Markblok 1 således, at der har været 113 besøg i marts til juni, her blev Sanglærken observeret 10 gange med i alt 10 individer, hvilket giver 1,0 pr. observation i gennemsnit. Afgrøden var frøgræs.

2015	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M0	I alt
Besøg, ialt	113	111	112	109	111	112	109	112	110	91	1090
Observationer	10	77	80	87	106	93	67	107	100	90	817
Individer	10	156	156	163	245	186	188	384	294	285	2071
Gennemsnit	1,0	2,0	2,0	1,9	2,3	2,0	2,8	3,6	2,9	3,2	2,5
Areal i ha	3,6	13	20	20	17	39	27	46	4+7	26	196
Afgrøde	Frø-græs	Frø-græs	Frø-græs	Hvede, Raps	Hvede	Hvede, Frø-græs	Raps	Frø-græs, Græs	Vårbyg, Frø-græs	Raps, Hvede, Vårbyg	

Tabel over Sanglærkernes forekomst (antal individer) og observationer fordelt på markblokke og måneder. Der er regnet et gennemsnitstal ud for antallet af Sanglærker pr. observation. Tabellen udviser en forbausende stor stabilitet. Variationen mellem højeste gennemsnit og laveste, skal sikkert findes i afgrødeforskel og markstørrelse. Derfor supplerer denne tabel den foregående. * ved markblok 0 betyder, at optællingerne først blev påbegyndt den 19. marts.

2015	Marts			April			Maj			Juni			Marts-juni	
	Antal	Obs	Gns.	Antal	Obs	Gns.	Antal	Obs	Gns.	Antal	Obs	Gns.	I alt gns.	
M1	0	0	0	5	5	1,0	1	1	1,0	4	4	1,0	0,8	M1
M2	19	12	1,6	28	17	1,6	53	24	2,2	56	24	2,3	1,9	M2
M3	26	14	1,9	47	26	1,8	39	19	2,1	44	21	2,1	2,0	M3
M4	46	22	2,1	46	25	1,8	37	21	1,8	33	19	1,7	1,9	M4
M5	64	27	2,4	66	29	2,3	61	25	2,4	58	25	2,3	2,4	M5
M6	54	22	2,5	55	24	2,3	40	24	1,7	37	23	1,6	2,0	M6
M7	116	27	4,3	51	24	2,1	12	10	1,2	9	6	1,5	2,3	M7
M8	98	29	3,4	103	28	3,7	100	25	4,0	83	25	3,3	3,6	M8
M9	45	24	1,9	80	28	2,8	80	25	3,2	89	25	3,6	2,9	M9
M0	*46	*11	4,2	82	29	2,8	83	26	3,2	74	24	3,1	3,3	M0
Gennemsnit marts			2,4	Gns. april		2,0	Gns. maj		2,3	Gns. juni		2,3	2,3	

Læg mærke til fx M7, som var en rapsmark. Med forårets komme står rapsen lavt, næsten visnet ned efter vinteren. Her er godt for Sanglærker. Efterhånden vokser marken til og højden stiger, dermed falder tilgængeligheden og efterhånden falder også det registrerede antal af lærker. Omvendt forholder det sig med fx markblok 9, som består af Rød Svingel (frøgræs), en afgrøde, der sammen med vårbyggen giver en god variation af fødeudbud og redeskjul. Her stiger antallet af registrerede Sanglærker gennem hele sæsonen. Oversigtstabellen kunne selvfølgelig laves for mange af de andre arter, men Sanglærken er brugt fordi den er så udbredt, den er en landbrugsfugl og så fordi den får opmærksomhed i M0 med etablering af lærkepletter efter Svendborgaftalen. Med høje gennemsnitstal over hele ynglesæsonen, synes den ønskede effekt at være opnået. Det skal dog siges, at M0 samtidig udviser det mest varierede afgrødebillede.

Levende hegn bliver døde hække

Under denne overskrift beskrev jeg sidste år den triste tendens, at de levende hegn i disse år forsvinder. Dermed mistes også et meget vigtigt landskabselement, og samtidig forsvinder mange fugles livsgrundlag i et landskab, hvor næsten alle de karakteristiske fugle i forvejen er under voldsomt pres.

Problematikken går i al sin enkelhed ud på, at hegnene over en bred bank hugges ned og derefter flishugges. Dette tilbydes landmændene, som takker ja, da fjernelsen sker uden vederlag. Træflis er nemlig i høj kurs som et CO₂ neutralt brændsel til kraftvarmeværker. Maskinerne anskaffet, og så skal de bruges! Herefter tillades hegnene ikke at vokse op igen. Det er vigtigt at råbe vagt i gevær endnu engang: Ynglefuglene mister vigtige nicher i trækronerne ikke blot til fouragering, men også til redefæste.

For vinterfuglene er skaden noget nær katastrofal: Fødekilden forsvinder for de bær- og frugtspisende fugle. Det er klart, at med en praksis, hvor hegnene årligt bliver beskåret og dermed ikke får lov at restituere sig, vil frugtsætningen udeblive. I England har man beregnet, at frugtsætningen 16-dobledes ved en tilbageskæring blot hvert 3. år i forhold til den steppebrandsbredende praksis med **årlig** nedskæring.

Før og efterbilleder af samme strækning på Bjergvej. Til venstre 23. oktober 2013 og til højre 25. februar 2015.

På billedet fra august 2014 ses, at hegnene fremover også beskæres i toppen. De får ikke lov til at gro op igen.

Eggen omkring mit undersøgelsesområde. Med rød signatur er afsat de mistede levende hegn, som er fældet i perioden 2013-2015. En stor del drives nu allerede som hække, og mange forventes at blive det fremover. Landskabet er blevet uendeligt kedeligere. Fuglene har mistet reddefæste og fourageringsmuligheder, ikke blot i ynglesæsonen, men i høj grad også i vintersæsonen, da bær- og frugtsætning mangler. ©Geofyn, Ortofoto 2014.

Det ses, at det er en ganske stor del af hegnene, der forsvinder. Jeg håber, at der fremover vil ske initiativer, der kan stoppe denne fattiggørelse af landskabet. Hegnene har åbenlyst brug for en bedre beskyttelse. Kun diget, hvorpå hegnene vokser, er beskyttet efter Museumslovens § 29. Der er altså ingen sikring af de biologiske og æstetiske værdier. De levende hegn er vigtige småbiotoper i det intensivt opdyrkede agerland. Diger og hegn har stor værdi som levested og er "spredningskorridorer" for planter og dyr, de bidrager til oplevelsen af et varieret landskab og de giver kulturhistoriske oplysninger om ejendomsskel, sogneskel, udskiftninger, jordfordeling m.m.

Jeg henviser i øvrigt til min artikel fra 2014 om emnet. Den kan findes [her](#).

Sammenligning: 2014 og 2015

Til sidst vil jeg præsentere forskellige sammenligninger for de seneste to år. På den næste side ses disse sammenligninger mellem 2014 og 2015 præsenteret på flere forskellige måder og ud fra forskellige parametre. Efter afsnittene Tak og Kilder til allersidst den ultimative sammenligning som appendix.

2014

De 25 hyppigste (mest udbredte) fuglearter i landbrugslandet, hvis man ser på antallet af observationer. De danske PECBMS-indikatorarter for landbrugsland er markeret med blå og *kursiv*:

Sanglærke 621, Ringdue 561, *Råge* 538, Solsort 401, *Gråkrage* 347, Bogfinke 346, *Gulspurv* 306, *Tornsanger* 294, *Landsvale* 280, Musvit 280, Munk 246, *Skovspurv* 244, Allike 231, Fasan 209, Gransanger 181, Grønirisk 166, Grågås 165, Husskade 161, Sølvmåge 118, *Vibe* 118, Stær 115, Gråand 106, Gråspurv 104, Bysvale 101 og *Gærdesanger* 100

De 25 hyppigste (individantal) fuglearter i landbrugslandet:

Råge 2675, Stormmåge 2033, Hættemåge 1341, *Sanglærke* 1299, (Bramgås 1263), Grågås 1215, Ringdue 1051, *Landsvale* 917, *Skovspurv* 845, Allike 775, Sølvmåge 671, *Gråkrage* 561, Solsort 510, Stær 438, *Tornsanger* 422, Bogfinke 392, *Gulspurv* 381, *Vibe* 370, Musvit 343, Bysvale 289, Munk 262, Fasan 240, Husskade 238, Gråspurv 227, Gråand 224 og Gransanger 191.

De 25 hyppigst registrerede ynglefuglearter fra timetællingerne i Atlas III's første år.

Bogfinke, Solsort, Ringdue, Musvit, *Gulspurv*, Gransanger, *Sanglærke*, Munk, *Gråkrage*, Gærdesmutte, Grønirisk, Blåmejse, *Skovspurv*, *Tornsanger*, Sangdrossel, Løvsanger, *Landsvale*, *Hvid Vipstjert*, Stær, Rødhals, Fasan, Jernspurv, Husskade, Gråspurv og Havesanger.

2015

De 25 hyppigste (mest udbredte) fuglearter i landbrugslandet, hvis man ser på antallet af observationer. De danske PECBMS-indikatorarter for landbrugsland er markeret med fed og *kursiv*:

Sanglærke 817, *Råge* 779, Ringdue 697, Bogfinke 607, Solsort 599, *Gulspurv* 501, *Gråkrage* 481, *Tornsanger* 375, Allike 368, *Skovspurv* 351, *Landsvale* 350, Fasan 328, Sølvmåge 311, Gransanger 273, *Vibe* 268, Musvit 264, Grågås 256, Munk 250, Gærdesmutte 228, Grønirisk 217, Hættemåge 208, Husskade 204, Stormmåge 204, Blåmejse 193, Gråand 191

De 25 hyppigste (individantal) fuglearter i landbrugslandet:

Råge 5193, (Bramgås 3625), Grågås 3138, Ringdue 2421, *Sanglærke* 2071, Hættemåge 1954, *Skovspurv* 1808, Stormmåge 1803, Allike 1575, Sølvmåge 1260, *Landsvale* 1196, *Vibe* 974, Stær 937, *Gråkrage* 862, Solsort 819, Bogfinke 819, Gråand 699, Gråspurv 674, Blishøne 632, *Gulspurv* 582, *Tornsanger* 422, Bysvale 468, Fasan 434, Musvit 315 og Gransanger 297.

De 25 hyppigst registrerede ynglefuglearter fra timetællingerne i Atlas III's andet år.

Bogfinke, Solsort, *Sanglærke*, Ringdue *Gulspurv*, Musvit, Gransanger, Gærdesmutte, *Gråkrage*, *Tornsanger*, *Skovspurv*, Blåmejse, Munk, Grønirisk, *Hvid Vipstjert*, *Landsvale*, Sangdrossel, Fasan, Stær, Rødhals, Løvsanger, Husskade, Jernspurv, Gråspurv og Rødstjert.

Tabellen til højre viser de foreløbige resultater af Atlas III projektet i forhold til de hyppigst registrerede fugle på Timetælleturene. Landbrugsfuglene er markeret med kursiv og blå farve.

Sat op i en tabel ser Atlasundersøgelsen lidt anderledes ud, men udviser en forbløffende stabilitet. Blot 26 arter repræsenterer en Top 25 i de to år enkeltvis og slået sammen.

Artsrækkefølgen er defineret af 2014+2015 rank slået sammen.

Mine egne optællinger i de to år er vist på side 28-31. Her er 2014-tallene vist med rød skrift, og tallene fra 2015 er renset for den ekstra indsats det år og derved bragt på niveau med 2014. Også her kan man sige, at tendenserne er forbavsende stabile. Der er arter, der fluktuerer, men det store materiale gør, at et overordnet billede dannes over hvilke arter, der ses oftest og hvor mange.

Konklusioner

Landbrugslandet er ud fra et biologisk og biodiversitetsmæssigt i en elendig forfatning. Forvaltning og drift er

underkastet en så hårdhændet praksis, at de naturligt hjemmehørende fugle er under pres. Jo tættere tilknytningen er til markerne, jo dårligere har bestandene det. Vibebestanden er nede på ¼, Agerhønen på ½ og lærkesangen synger kun på halv styrke i forhold til blot 40 år siden.

Landbrugets gæld er opgjort til 352 milliarder kr., så det synes evident, at erhvervets problemer ikke løses ved at inddrage de sidste m² til dyrkningsflade. Disse sidste m² kan derimod være et spørgsmål om liv eller død for fuglene. Viberne behøver fugtige lavninger til at opfostre deres unger. I landbrugslandet er den folkekære Vibe nu næsten fordrevet, og dermed bliver vi alle lidt fattigere. Fuglene derude behøver hjælp og Danmark har som det stærkest opdyrkede land i Europa en særlig forpligtelse til, at også landbruget leverer.

Hvis du som jeg kommer dagligt derude og ser, hvad jeg ser, vil du overordnet forstå at landbrugserhvervet er helt ude af trit med naturgrundlaget, og vi ser en udvikling, der kun bevæger sig i den forkerte retning.

Skal vi i fremtiden også have plads til de kendte og elskede fugle, der for en til to generationer siden var en integreret del af hver mands tankegodt og referenceramme, skal der tænkes anderledes. Det er ikke naturen, der skal betale for dårlig rådgivning, finanskriser og internationale konjunktursvingninger, som har bragt landbruget på fallittens rand. Tror vi det, så er vi på hastig færd hen imod det tavse land.

Vi må være ambitiøse på biodiversitetens vegne – også i landbrugslandet.

Artnavn	2014 rank	2015 rank	2014+2015 rank
Bogfinke	1	1	1
Solsort	2	2	2
Ringdue	3	4	3
<i>Sanglærke</i>	7	3	4
<i>Gulspurv</i>	5	5	5
Musvit	4	6	6
Gransanger	6	7	7
<i>Gråkrage</i>	9	9	8
Gærdesmutte	10	8	9
Munk	8	13	10
Blåmejse	12	12	11
Grønirisk	11	14	12
<i>Skovspurv</i>	13	11	13
<i>Tornsanger</i>	14	10	14
<i>Hvid Vipstjert</i>	18	15	15
<i>Landsvale</i>	17	16	16
Sangdrossel	15	17	17
Løvsanger	16	21	18
Stær	19	19	19
Fasan	21	18	20
Rødhals	20	20	21
Husskade	23	22	22
Jernspurv	22	23	23
Gråspurv	24	24	24
Rødstjert		25	25
Havesanger	25		

Tak

Tak til følgende personer for nyttige oplysninger, gode råd og velvillig bistand: Karen Østergaard og Niels M. Petersen, Irina Levinski, Arne Bruun, Kirsten Halkjær Lund, Steen Lauritsen og Rickie Nielsen.

Kilder:

Andersen, N. 2011: Vibeforår i landbrugslandet. <http://www.syd fynsnatur.dk/downloads/vibeprojekt2011.pdf>

Andersen, N. 2012: Vibeforår i landbrugslandet. Pandion 11.05.2012. <http://pandion.dof.dk/artikel/vibeforår-i-landbrugslandet-0>

Andersen, N. 2012: Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2012. <http://www.doffyn.dk/upload/file/Vibefor%C3%A5r%20i%20landbrugslandet%20,%20opdatering%202012.pdf>

Andersen, N. 2013: Vibeforår i landbrugslandet – Opdatering 2013. Webpublikation, tilgængelig her på DOF-Fyns hjemmeside http://www.doffyn.dk/upload/file/Vibeforr_i_landbrugslandet_opdatering_2013.pdf
<http://www.doffyn.dk/upload/file/Appendix.pdf>

Andersen, N. 2014: Vibe-alarm! Webpublikation, tilgængelig her på DOF-Fyns hjemmeside. <http://www.doffyn.dk/pages/newsshow.php?id=196>
http://www.doffyn.dk/upload/file/Vibeforr_i_landbrugslandet_opdatering_2013.pdf

Andersen, Niels: Levende hegn bliver til døde hække. 2014. <http://www.syd fynsnatur.dk/news.php?readmore=116>
<http://www.syd fynsnatur.dk/downloads/hegnNANsep2014.pdf>

Danmark har vendt viben ryggen. Af Jan Skriver. http://www.dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_id=1385

European Management Plan 2009-2011. Lapwing *Vanellus vanellus*. Technical Report -2009 -33. Prepared by Bo Svenning Petersen, European Commission, Luxemburg 2009.

Holstein, V. Fuglelivet paa Einsidelsborg Gods. Iagttagelser fra 1922 til 1925. Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift. 20. årgang. 1926.

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/Lapwing%20EU_MP.pdf

<http://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/undervisning/naturkanon/fugle/vibe/>

<http://naturstyrelsen.dk/nyheder/2015/sep/ny-maskine-kan-redde-engblomsterne/>

<http://www.birdlife.org/datazone/info/euroredlist>

http://www.birdlife.org/datazone/userfiles/file/Species/erlob/summarypdfs/22693949_vanellus_vanellus.pdf

<http://www.birdlife.org/globally-threatened-bird-forums/>

<http://www.birdlife.no/internasjonalt/nyheter/?id=1564>

DOFs forslag til revideret landdistriktsprogram. Forslag til fremme af 12 flagskibarter, der kan hæve naturindhold & biodiversitet i det åbne land. DOF. December 2014

Wahl, J., R. Dröschmeister, T. Langgemach & C. Sudfeldt (2011): Vögel in Deutschland - 2011. Dachverband Deutscher Avifaunisten, DIN, LAG VSW, Münster S 11-12.

www.dmi.dk Vejrstatistik

www.dof.dk

Appendix:

Den ultimative tabel over fuglene i landbrugslandet i 2014 og 2015. Grå søjler er observationer, hvide antal individer.

Markblok 2014 Besøg/mulige	M1 111/122	M2 112/122	M3 111/122	M4 112/122	M5 111/122	M6 112/122	M7 110/122	M8* 53/61	M9* 53/61	I alt 2014										
Markblok 2015 Besøg/mulige	M1 113/122	M2 111/122	M3 112/122	M4 109/122	M5 111/122	M6 112/122	M7 109/122	M8* 54/61	M9* 51/61	I alt 2015										
Kat																				
Kat	6	7	6	7	3	3	9	10			1	1	1	1					26	29
Hare	1	1	2	5	5	5	20	27	9	14	23	55	5	9	19	48	12	23	96	187
Hare	4	4	23	30	19	32	9	14	11	15	17	42	9	20	1	1	29	76	122	234
Rådyr			1	1			8	11					2	2			6	6	17	20
Rådyr					4	4	3	5	4	5			8	16			2	3	21	33
Ræv					1	1													1	1
Ræv																				
L. Lappedykker																				
L. Lappedykker					19	30													19	30
Skarv	2	3	5	6	9	16	6	9	1	1	8	14	10	11	1	1	3	8	45	69
Skarv	4	4	4	27	6	10	3	4			1	1	8	14	4	5	5	5	35	70
Fiskehejre	2	3	3	3	7	8	9	11	3	3	2	2	3	3					29	33
Fiskehejre					13	14	7	8	2	2	1	1	1	1	1	1			25	27
Knopsvane									1	2									1	2
Knopsvane					31	63	1	2	2	3									34	68
Sangsvane			1	25	1	20													2	45
Sangsvane			1	3	4	30	1	1	2	69	1	14	6	36					15	153
Grågås	28	72	9	26	51	352	41	511	2	6	5	16	26	216	2	9	1	7	165	1215
Grågås	30	181	27	75	79	2036	38	206	7	15	8	46	22	98	2	4	2	3	215	2664
Bramgås					4	800	1	115	1	75	1	110	1	95			1	68	9	1263
Bramgås	1	750	3	1440			1	250							2	300	2	885	9	3625
Canadagås																				
Canadagås			1	10			1	8					1	29					3	47
Gravand	5	10	4	6	12	26	2	3					3	3					26	48
Gravand	2	3	12	19	46	110	1	2	5	10	1	1	4	7			1	4	72	156
Knarand					1	2													1	2
Knarand					13	21													13	21
Krikand	3	20	3	9	4	7													7	16
Krikand					49	232													49	232
Gråand	16	34	2	6	43	90	15	25	3	24	1	1	12	19	13	22	1	3	106	224
Gråand	9	18	20	55	104	504	9	18	1	2	2	4	10	20	11	26	1	3	168	650
Skeand					2	3													2	3
Skeand																				
Troldand					2	4	1	2											3	6
Troldand					66	193	1	2											67	195
Taffeland																				
Taffeland					3	3													3	3
Havørn											1	1	2	2					3	3
Havørn					1	1			2	2			1	1	1	1			5	5
Rød Glente																				
Rød Glente					2	2					1	1							3	3
Hvøpsevåge													2	11					2	11
Hvøpsevåge	1	1																	1	1
Hedehøg			1	1					1	1									2	2
Hedehøg																				
Blå Kærhøg																				
Blå Kærhøg							2	2											2	2
Rørhøg					5	5	1	1	5	5	5	5	1	1	1	1	1	1	19	19
Rørhøg			3	3	23	29	4	4	2	2	2	2	1	1	3	3	6	6	44	50
Duehøg															1	1			1	1
Duehøg															1	1			1	1

Spurvehøg			1	1	1	1	1	1					3	4					6	7
Spurvehøg			1	1	3	3					1	1	1	1					6	6
Musvåge	1	1	1	1			12	14	4	4	10	12	5	5	7	7			38	44
Musvåge	4	4	4	4	5	5	8	8	3	3	13	22	5	6	4	4			46	56
Vandrefalk					1	1													1	1
Vandrefalk																				
Tårnfalk	1	1	1	1	2	2	3	5			2	2	1	1			8	14	16	24
Tårnfalk	1	1	2	2	2	2	1	1	4	4			3	3	2	2	4	4	19	19
Agerhøne			3	4	9	18	1	1	2	4			3	5					18	32
Agerhøne			2	3			1	1	5	6							11	20	19	30
Fasan	16	17	5	13	26	26	27	35	24	26	22	22	60	62	9	19	20	20	209	240
Fasan	16	17	32	35	54	75	26	35	23	27	19	21	68	98	4	4	36	51	268	363
Blishøne					71	117	26	37											97	154
Blishøne					108	603	23	29											131	632
Gr. Rørhøne							1	1											1	1
Gr. Rørhøne					54	114													54	114
Strandskade	1	2	1	1	11	18			1	1			8	14	1	2	6	7	29	45
Strandskade			1	2	28	35													29	37
Hjejle																				
Hjejle									1	45									1	45
Vibe			8	9	20	33	1	2	16	50	8	25	42	218	8	12	14	20	117	369
Vibe	1	2	24	41	107	603	2	4	64	132	1	1	3	3	1	32	64	156	267	974
L. Præstekrave															3	3			3	3
L. Præstekrave															11	11			11	11
Rødben																				
Rødben					2	2													2	2
Hvidklire																				
Hvidklire					9	12													9	12
Tinksmed																				
Tinksmed					14	18													14	18
Svaleklire	1	1			1	1	1	2											3	4
Svaleklire					8	23													8	23
Brushane																				
Brushane					4	11													4	11
Dobbeltbekkasin																				
Dobbeltbekkasin					7	18													7	18
Hættemåge	5	35	8	76	28	166	20	274	10	460	10	153	10	165	6	9	2	3	99	1341
Hættemåge	17	156	7	28	54	254	26	444	22	260	24	452	12	38	4	5	5	10	171	1647
Stormmåge	4	15	4	149	39	155	31	1246	5	154	16	97	7	165	11	51	1	1	118	2033
Stormmåge	18	143	8	17	45	159	24	353	15	195	28	388	9	18	3	5	3	3	153	1281
Sildemåge	1	1									1	1							2	2
Sildemåge																				
Sølvmåge	5	5	8	37	52	109	39	308	11	84	13	35	22	38	4	9	4	4	158	671
Sølvmåge	18	35	33	62	47	104	45	217	27	76	24	93	33	64	6	11	4	4	236	666
Svartbag			1	1	1	1					1	1							3	3
Svartbag																				
Huldue													1	4					1	4
Huldue			1	1			1	3											2	4
Ringdue	72	104	60	82	99	225	74	132	74	107	41	74	79	235	24	39	38	53	561	1051
Ringdue	79	212	69	136	93	270	73	320	62	98	55	298	93	245	13	17	43	72	580	1668
Tyrkerdue			4	8									1	2					5	10
Tyrkerdue			1	1							1	2							2	3
Gøg	4	4	1	1	14	14	2	2	1	1	2	2	4	4			3	3	31	31
Gøg			2	2	10	10							4	4			1	1	17	17
Mursejler	1	3			9	17	2	7			4	16	1	1	1	2	3	3	21	49
Mursejler	1	2	1	1	5	9	3	5					2	27	8	16			20	60

St Flagspætte	9	9	26	30	2	2			1	1									36	42
St Flagspætte	4	4	8	8	4	4											1	1	17	17
Sanglærke	11	11	83	121	52	80	95	213	94	170	93	219	100	229	53	181	40	75	621	1299
Sanglærke	10	10	77	156	80	156	87	163	106	245	93	186	67	188	50	183	50	169	620	1456
Digesvale							3	3	1	1					1	1			4	4
Digesvale					9	15													9	15
Landsvale	41	131	14	22	62	253	49	199	21	50	20	65	31	109	19	39	23	49	280	917
Landsvale	47	150	29	58	58	291	43	120	14	25	20	34	40	144	25	52	20	44	296	918
Bysvale	11	21	7	16	46	195	15	24	2	3	7	13	1	1	5	5	7	11	101	289
Bysvale	14	21	5	6	48	366	6	7	3	3	1	1	2	2	14	42	1	1	94	459
Engpiber					2	2									6	7			8	9
Engpiber			7	7			15	36					1	1	24	31	37	45	80	115
Hvid Vipstjert	2	2	2	2	56	97	9	12	3	3	10	10	1	1	3	3	1	1	87	132
Hvid Vipstjert	4	4	11	12	62	126	16	18	7	8	17	19	1	1	17	22	9	9	144	219
Gærdesmutte	2	2	4	4	23	23	11	11	1	1	2	2	23	23			22	22	88	88
Gærdesmutte	25	26	8	8	29	32	34	38	26	26	4	4	43	44			23	23	192	213
Jernspurv	2	2	1	1	7	7	1	1	1	1	16	16	4	4			3	3	35	35
Jernspurv	6	6	2	2	21	22	9	10	3	3	6	6	33	33					79	81
Rødhals					11	11													11	11
Rødhals			2	2	1	1	1	1	1	1	3	3	16	16			1	1	25	25
Rødstjert	3	3			29	34	19	20	1	1	13	13	1	1			6	6	72	78
Rødstjert	2	2			31	32	17	17	1	1	19	21	3	3	1	1	29	29	102	105
Bynkefugl					2	3									1	1			3	4
Bynkefugl							1	1											1	1
Stenpikker					4	6	4	8	2	2					2	2	1	2	13	20
Stenpikker					3	3			1	1							1	1	5	5
Solsort	48	66	39	41	74	124	57	78	41	43	54	65	52	57	4	4	32	32	401	510
Solsort	73	91	59	79	71	111	70	101	44	46	63	75	64	81	19	21	36	40	499	645
Ringdrossel																				
Ringdrossel			1	1															1	1
Sjagger							5	150											5	150
Sjagger					2	2	1	4											3	6
Misteldrossel					1	1													1	1
Misteldrossel																				
Sangdrossel			7	7	3	3	2	2			5	5	9	10					26	27
Sangdrossel	4	4	1	1	2	2	4	4	20	20	4	4	13	13	1	1			49	49
Nattergal													1	1					1	1
Nattergal																				
Rørsanger	2	2																	2	2
Rørsanger					2	2													2	2
Kærsanger	3	3					9	11											12	14
Kærsanger					1	1	26	28					10	10					37	39
Gulbug					22	22					5	5					3	3	30	30
Gulbug					12	12	3	3											15	15
Gærdesanger	2	2	4	4	7	7	32	32			13	14	22	24	3	3	17	17	100	103
Gærdesanger	17	17	10	10	22	24	23	24			19	19	8	9	7	7	1	1	107	111
Tornsanger	31	36	16	20	43	81	39	63	18	19	43	68	40	55	31	43	33	37	294	422
Tornsanger	29	29	12	13	47	90	50	73	33	48	37	52	49	70	33	44	32	35	322	454
Havesanger	6	6	1	1	3	3					1	1	1	1			11	11	23	23
Havesanger					12	12	1	1					18	20			13	13	44	46
Munk	28	28	14	14	40	45	22	24	32	32	36	41	43	46	1	1	30	31	246	262
Munk	23	24	11	11	41	47	13	13	11	11	20	20	51	56	12	12	34	34	216	228
Gransanger	19	19	11	11	41	45	32	37	11	11	20	21	35	35			12	12	181	191
Gransanger	23	23	5	5	58	72	17	18	12	12	34	34	49	53			11	11	209	228
Løvsanger	2	2	1	1	1	2													4	5
Løvsanger					3	3													3	3

Halemejse												1	1					1	1	
Halemejse																				
Sumpmejse			5	6														5	6	
Sumpmejse	1	1	3	3			3	3			1	1	3	3				11	11	
Topmejse			1	1														1	1	
Topmejse																				
Blåmejse	19	27	24	36	24	28	1	1	5	5	14	32	11	15				98	144	
Blåmejse	35	44	34	42	28	60	11	11	1	1	7	7	25	31			7	9	149	201
Musvit	40	45	65	83	48	61	40	56	26	27	35	38	20	27			6	6	280	343
Musvit	28	30	36	59	52	66	24	26	16	17	29	29	7	8	5	5	8	8	205	248
Spætmejse																	1	1	1	1
Spætmejse			1	1															1	1
Fuglekonge																				
Fuglekonge											1	2							1	2
St. Tornskade																				
St. Tornskade					1	1													1	1
Rødr Tornskade					1	1													1	1
Rødr Tornskade																				
Skovskade									2	2			1	1					3	3
Skovskade					2	2													2	2
Husskade	13	14	57	73	32	56	28	47	20	31			11	17					161	238
Husskade	22	26	45	61	75	120	24	27	18	21	1	1	10	12			5	5	202	273
Allike	19	38	14	23	75	328	52	134	11	29	29	71	16	115	12	28	3	9	231	775
Allike	47	144	13	23	81	446	63	206	46	168	28	70	7	10	13	131	7	12	305	1210
Råge	49	175	76	344	74	324	69	310	32	179	101	621	76	412	27	179	34	131	538	2675
Råge	86	395	86	600	84	485	70	334	59	302	79	445	92	320	21	186	39	394	606	3461
Sortkrage	1	1			2	2	2	2			2	2	2	2	2	2			11	11
Sortkrage					1	1	1	1							1	1			3	3
Gråkrage	46	69	32	62	62	95	32	57	24	31	53	92	43	73	19	27	36	55	347	561
Gråkrage	31	41	85	166	68	124	30	52	24	32	32	54	33	44	11	19	45	78	359	610
Ravn			2	2	4	4	1	1			1	1	4	5					12	13
Ravn	1	1					1	4			3	3	1	1					6	8
Stær	4	6	10	26	57	247	10	40			4	14	3	12	11	50	16	43	115	438
Stær	8	87	26	82	79	450	6	51	12	81			6	15	7	20	19	44	163	830
Gråspurv	2	4	12	26	62	131	10	21	1	3	16	40	1	2					104	227
Gråspurv	6	16	27	143	94	331	1	4			48	174							176	668
Skovspurv	26	65	72	285	88	329	28	84			19	50	9	30	1	1	1	1	244	845
Skovspurv	42	97	92	930	103	433	42	104			50	192	9	32	1	1			342	1789
Bogfinke	30	30	37	40	71	90	40	45	55	59	51	60	36	39			26	29	346	392
Bogfinke	54	59	41	45	76	99	76	106	82	96	52	57	60	71	11	12	28	28	480	573
Grønirisk	29	31	29	34	35	49	17	19	3	3	39	44	12	12	1	3	1	1	166	196
Grønirisk	36	36	33	36	31	36	23	23	9	9	28	33	18	21	3	3	1	2	182	199
Stillits	1	1	9	14	9	16	4	9			4	6			2	3	1	1	30	50
Stillits	1	2	4	6	12	21	6	6	3	4	17	26	2	3	2	2	1	2	48	72
Grønsisken			11	36	1	2													12	38
Grønsisken																				
Tornirisk					1	1	2	3							15	34	2	3	20	41
Tornirisk			1	1	4	9			2	2	2	2			16	34			25	48
Dompap	1	2			1	2			1	2									3	6
Dompap			1	2					2	3			5	14					8	19
Kernebider					2	4													2	4
Kernebider					1	2													1	2
Gulspurv	24	26	43	45	27	31	55	69	38	48	19	23	79	116	14	15	7	8	306	381
Gulspurv	38	43	25	30	33	40	47	52	66	69	42	48	67	86	22	24	48	57	388	449
Rørspurv							1	1	1	1									2	2
Rørspurv																				

